

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

ENGELLİ BİREYLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ, KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARIN TESPİT EDİLMESİ VE BU SORUNLARA KALICI ÇÖZÜMLER ÜRETİLMESİ AMACIYLA KURULAN

MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

(10/434, 2104, 2716, 2717, 2718, 2719)

TUTANAK DERGİSİ

22'nci Toplantı

11 Aralık 2025 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve turnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Oturum Başkanı Jülide Sarıeroğlu'nun, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konular ile dinlenecek akademisyenlere ve STK'lere ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Profesör Doktor Halise Pelin Karasu'nun, işitme yetersizliği olan bireylerin toplumsal hayata katılımı, işitme engelli bireylerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

2.- Profesör Doktor Zerrin Turan'ın, işitme engelinin erken tanısı, işitme engelli bireylerin eğitimi ile bu alandaki eksiklikler, sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

3.- Profesör Doktor Meral Didem Türkyılmaz'ın, odyolog ve odyolojinin tanımı, işitme kaybıyla ilgili istatistikî bilgiler, işitme kaybının olumsuz etkileri, işitme sağlığının korunmasına yönelik önlemler, işitme kaybı durumunda yapılanlar, eksiklikler, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

4.- Profesör Doktor Sumru Özsoy'un, işitme engellilikte ilk ve orta eğitim, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

5.- Doçent Doktor Bahtiyar Makaroğlu'nun, yükseköğretimdeki işitme engelli öğrenciler, işitme engelli ya da sağır öğrencilerin eğitimine, Türk işaret diliyle eğitime ve Türk işaret dili araştırmalarına ilişkin sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

6.- Türkiye Sağırılar Millî Federasyonu Yönetim Kurulu Başkanı Bülent Tekin'in, sosyal haklar, erişim, sağır toplumun sorunları ve çözüm önerileri hakkında sunumu

7.- Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu Uluslararası İlişkiler Asbaşkanı Yakup Ümit Kihitir'in, kaynaştırma okullarından dolayı yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri, sağır sporcular ve sağır olimpiyatlarıyla ilgili talepleri ile üniversite sınavında dil bariyeri kaynaklı yaşadıkları sıkıntılar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

8.- Türkiye Sağırılar Konfederasyonu Başkanı Orkun Utsukarcı'nın, Türkiye'de sağır toplumun sorunları ve çözüm önerileri hakkında sunumu

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu Başkanı Dursun Gözel'in, 15-26 Kasım tarihleri arasında Japonya'da düzenlenen Deaflympics Olimpiyat Şampiyonası'na ilişkin açıklaması

2.- TRT Haber İşaret Dili Spikeri Hayrettin Baydın'ın, işaret dili tercümanlarının sorunlarına ilişkin açıklaması

3.- Farkındalık Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Fatih Aslan'ın, işitme engelli devlet memurlarının görevde yükselme ve unvan değişikliği sınavlarında ve sağlık hizmetlerine erişimde dil bariyerinden dolayı yaşadıkları sıkıntılara ilişkin açıklaması

4.- Osmangazi Hüma Hatun Kız Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi Öğretmeni Merve Mert'in, çalıştığı işitme engelliler lisesinde gözlemlendiği sorunlara ve çözüm önerilerine ilişkin açıklaması

5.- Dünya Sağırılar İslam Federasyonu Başkanı Muhammet İkbâl Yıldız'ın, işitme engelli bireylerin dinî bilgilere erişimde karşılaştıkları sorunlara ve çözüm önerilerine ilişkin açıklaması

V.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Akademisyenler tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ENGELLİ BİREYLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ, KARŞILAŞTIKLARI
SORUNLARIN TESPİT EDİLMESİ VE BU SORUNLARA KALICI ÇÖZÜMLER ÜRETİLMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/434, 2104, 2716, 2717, 2718, 2719)

----0----

22'nci Toplantı
11 Aralık 2025 Perşembe

-----0-----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Engelli Bireylerin Toplumsal Hayata Katılımlarının Güçlendirilmesi, Karşılaştıkları Sorunların Tespit Edilmesi ve Bu Sorunlara Kalıcı Çözümler Üretilmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 16.37'de açıldı.

Oturum Başkanı Jülide Sarıeroğlu, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konular ile dinlenecek akademisyenlere ve STK'lere ilişkin açıklama yaptı.

Profesör Doktor Halise Pelin Karasu tarafından, işitme yetersizliği olan bireylerin toplumsal hayata katılımı, işitme engelli bireylerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri,

Profesör Doktor Zerrin Turan tarafından, işitme engelinin erken tanısı, işitme engelli bireylerin eğitimi ile bu alandaki eksiklikler, sorunlar ve çözüm önerileri,

Profesör Doktor Meral Didem Türkyılmaz tarafından, odyolog ve odyolojinin tanımı, işitme kaybıyla ilgili istatistiki bilgiler, işitme kaybının olumsuz etkileri, işitme sağlığının korunmasına yönelik önlemler, işitme kaybı durumunda yapılanlar, eksiklikler, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri,

Profesör Doktor Sumru Özsoy tarafından, işitme engellilikte ilk ve orta eğitim, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri,

Doçent Doktor Bahtiyar Makaroğlu tarafından, yükseköğretimdeki işitme engelli öğrenciler, işitme engelli ya da sağır öğrencilerin eğitimine, Türk işaret diliyle eğitime ve Türk işaret dili araştırmalarına ilişkin sorunlar ve çözüm önerileri,

Türkiye Sağırılar Millî Federasyonu Yönetim Kurulu Başkanı Bülent Tekin tarafından, sosyal haklar, erişim, sağır toplumun sorunları ve çözüm önerileri,

Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu Uluslararası İlişkiler Asbaşkanı Yakup Ümit Kihitir tarafından, kaynaştırma okullarından dolayı yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri, sağır sporcular ve sağır olimpiyatlarıyla ilgili talepleri ile üniversite sınavında dil bariyeri kaynaklı yaşadıkları sıkıntılar ve çözüm önerileri,

Türkiye Sağırılar Konfederasyonu Başkanı Orkun Utsukarcı tarafından, Türkiye'de sağır toplumun sorunları ve çözüm önerileri,

Hakkında sunum yapıldı.

Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu Başkanı Dursun Gözel, 15-26 Kasım tarihleri arasında Japonya'da düzenlenen Deaflympics Olimpiyat Şampiyonası'na,

TRT Haber İşaret Dili Spikeri Hayrettin Baydın, işaret dili tercümanlarının sorunlarına,

Farkındalık Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Fatih Aslan, işitme engelli devlet memurlarının görevde yükselme ve unvan değişikliği sınavlarında ve sağlık hizmetlerine erişimde dil bariyerinden dolayı yaşadıkları sıkıntılara,

Osmangazi Hüma Hatun Kız Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi Öğretmeni Merve Mert, çalıştığı işitme engelliler lisesinde gözlemlediği sorunlara ve çözüm önerilerine,

Dünya Sağırılar İslam Federasyonu Başkanı Muhammet İkbâl Yıldız, işitme engelli bireylerin dinî bilgilere erişimde karşılaştıkları sorunlara ve çözüm önerilerine,

İlişkin açıklama yaptı.

Akademisyenler tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, 15 Aralık 2025 Pazartesi günü saat 12.00'de toplanmak üzere toplantıya 19.47'de son verildi.

11 Aralık 2025 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 16.37

BAŞKAN: Mehmet Muharrem KASAPOĞLU (İzmir)

BAŞKAN VEKİLİ: Jülide SARİEROĞLU (Ankara)

SÖZCÜ: Fatma ÖNCÜ (Erzurum)

KÂTİP: Fevzi ZIRHLIOĞLU (Bursa)

----- 0 -----

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Değerli Komisyon üyelerimiz, kıymetli katılımcılar, değerli uzmanlarımız; toplantı yeter sayımız vardır.

Engelli Bireylerin Sorunlarını Araştırma Komisyonumuzun 22'nci Toplantısını açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Oturum Başkanı Jülide Sarieroğlu'nun, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konular ile dinlenecek akademisyenlere ve STK'lere ilişkin açıklaması

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Biliyorsunuz, her toplantıda farklı bir başlığı, farklı bir engel grubunu, farklı bir perspektifi bu masaya taşımaya gayret ediyoruz. Bugün hem akademinin birikimini hem de işitme engelli bireylerimizin tecrübe ve önerilerini hep birlikte inşallah, çalışacağız. Sahadaki her sesi duyan, her engelli grubu gören, tüm paydaşların katkısını yansıtan bir çerçeve ortaya koymaya hep birlikte her zaman olduğu gibi gayret edeceğiz.

Bugün yaptığımız toplantıda inşallah, kıymetli hocalarımızı dinleyeceğiz. Bu kapsamda Profesör Doktor Halise Pelin Karasu Hocamız aramızda; Profesör Doktor Zerrin Turan, Profesör Doktor Meral Didem Türkyılmaz, Profesör Doktor Bülent Gündüz, Profesör Doktor Sumru Özsoy ve Doçent Doktor Bahtiyar Makaroğlu Hocalarımız bugün bizlerle birlikte. Onlara özellikle teşekkür etmek istiyorum.

Değerli hocalarımız yıllardır sahada, sınıflarda, danışma odalarında, araştırma projelerinde, tezlerde, makalelerde engelli bireylerimizin hayatına doğrudan dokunan bir emek ortaya koyuyorlar. Bugün onlardan inşallah, teori ile pratiği buluşturan, sahadaki gerçekliği verilerle güçlendiren, uygulanabilir ve yol gösterici öneriler duyacağız.

Bugünkü gündemimizin diğer önemli bir boyutu da işitme engelli bireylerimizin alanı. Türkiye Sağırılar Millî Federasyonu, Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu ve Türkiye Sağırılar Konfederasyonu temsilcilerimize de bugün bizlerle birlikte oldukları için tekrar teşekkür ediyoruz ve hoş geldiniz diyoruz.

Bugün bu kurumları özellikle hep birlikte dinlemek istedik çünkü işitme engellilik söz konusu olduğunda konu yalnızca bir tıbbi tanı etrafında şekillenmiyor, birçok boyutu var; dil, kültür, kimlik, eğitim, istihdam, spor, sanat; hayatın pek çok alanı birbirine bağlı şekilde karşımıza çıkıyor. Onların aktaracağı değerlendirmeler ve ihtiyaç tespitleri Komisyonumuzun bütüncül yaklaşımı bakımından oldukça önemli, gerçekten çok kıymetli katkılar sunacaklarına inanıyoruz.

Komisyon toplantılarımızda kurulan her cümlemin, yapılan her değerlendirmenin ve sunulan her katkının engelli bireylerimizin bugünü ve yarını açısından ne kadar kritik olduğunu biliyoruz. Bu nedenle, belirlediğimiz usul ve esaslardan ayrılmadan, bugüne kadar sürdürdüğümüz toplantı düzenini koruyarak yol haritası niteliğinde olacak Komisyon raporumuzu hep birlikte şekillendireceğiz. Komisyon çalışmalarını yakından takip eden, özellikle tutanaklarımızı takip eden, gündemimizi takip eden, bizlerin söylediğini sosyal medya hesaplarımızdan takip eden milyonlarca vatandaşımızın beklentilerine karşılık verebilmek için aynı titizlikle, aynı hassasiyetle, aynı özenle ve aynı sorumlulukla çalışmaya devam edeceğiz. Katkı sunan tüm kurumlara, hocalarımıza, misafirlerimize ve Komisyon üyelerimize tekrar teşekkür ediyorum. Toplantımızın hayırlı sonuçlar doğurmasını diliyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum ve inşallah, gündemimize geçiyorum.

Tabii, bugün çokça dinleyeceğimiz konuşmacımız, hocamız ve sivil toplum kuruluşumuz olduğu için zaman konusunu da hatırlatmak istiyorum, zamanı verimli kullanmamız gerekiyor.

Bu bağlamda, ilk sözü Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Halise Pelin Karasu'ya vererek sunumlarımızı başlatıyorum.

III.- SUNUMLAR

1.- Profesör Doktor Halise Pelin Karasu'nun, işitme yetersizliği olan bireylerin toplumsal hayata katılımı, işitme engelli bireylerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

Buyurun Hocam.

PROF. DR. HALİSE PELİN KARASU - Merhabalar, bu fırsatı verdiğiniz için çok teşekkür ediyoruz.

Sayın milletvekillerimiz, değerli katılımcılar; ben bir eğitimci olarak bu sunulara, bu Komisyona sunuyla katkıda bulunmak istiyorum ve sorunları bir eğitimci gözüyle, çözüm önerilerini de elbette bir eğitimci gözüyle vereceğim.

Şimdi, hepimiz, bence 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'a hâkimiz. Bu kanunun üzerinde çeşitli maddelerde düzenlemeler yapıldı ve mevcut hâliyle de engelli bireylerimiz gerek eğitim gerek sosyal gerekse istihdam alanında çeşitli haklara sahipler. Ben burada toplumsal hayata katılımın temel gereksinimlerine vurgu yapmak istiyorum.

İşitme kayıplı bireylerin, işitme yetersizliği olan bireylerin toplumsal hayata katılımının temel prensiplerinden bir tanesi erken tanı ve erken eğitim olanakları. Bunu Zerrin Hoca ele alacağı için benden sonra, bunu detaylı olarak açıklamayacağım, devamını ele alacağım.

Kapsayıcı eğitim uygulamaları dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaygınlaştı. Yani nedir? Tipik gelişim gösteren akranlarıyla, işiten akranlarıyla aynı eğitim ortamını paylaşıyorlar, aynı eğitim koşullarından yararlanıyorlar. Burada birtakım sorunlarımız var, biraz sonra ondan söz edeceğiz. Sağlık hizmetleri toplumsal hayata katılımın temel özelliklerinden bir tanesi. İşitme

kayıpları söz konusu olduğunda hem genel sağlık hizmetleri hem de işitme cihazları veya koklear implant uygulamalarını bu hizmetlerin içine alabiliriz.

Toplumsal kabul en çok sıkıntı duyduğumuz alanlardan bir tanesi; aile içinde kabul, yakın çevrede, okulda, iş yerinde kabul olmak üzere ele alınabilir. İstihdam ise elbette toplumsal hayata katılımda ekonomik bağımsızlığın elde edilmesi açısından önemli bir yere sahip.

Şimdi, direkt, doğrudan karşılaşılan sorunlara değinmek istiyorum. Karşılaşılan sorunlarda ilk olarak eğitim olanaklarından söz etmek istiyorum -erken tanı ve takibi az önce de söyledim, diğer hocalarımız ele alacaklar- burada eğitim açısından baktığımızda en büyük sıkıntımız eğitim ortamlarına yerleştirme olduğunu görüyoruz, büyük bir sorun bizim açımızdan. Neden büyük bir sorun? Eğitim ortamına yerleştirme kararı rehberlik ve araştırma merkezlerince yapılan değerlendirmeler sonucu ve aileyle varılan ortak görüş sonucu yapılıyor. Bunun sonucunda da büyük olasılıkla ve çoğunlukla kapsayıcı eğitim uygulamaları doğrultusunda kaynaştırmaya yerleştiriliyor çocuklarımız fakat bazen bakıyoruz sahada, kaynaştırmaya yerleştirilmemesi gereken çocukların orada olduğunu veya yerleştirilmesi gereken çocukların başka eğitim ortamlarında yer aldığını görüyoruz. Eğitim ortamlarına yerleştirmede özellikle erken çocukluktan itibaren birtakım sorunlarımız var. Erken eğitim olanakları büyükşehirlerle ve belli merkezlerle sınırlı. Bunların daha çok yaygınlaştırılması ve özellikle sağlık birimleriyle paylaşılması konusunda diğer arkadaşlarımız da bahsedecekler. Eğitim ortamlarının özellikleri çok farklı tabii ülkemizde. Özel gereksinimli çocuklar için yapılan bazı okullarda sağlanan koşullar farklı, kaynaşma ortamındaki koşullar farklı. Kaynaştırma dediğimiz zaman işin içine destek eğitim hizmetleri giriyor, onlar bambaşka. Bunların bu kadar çeşitli olması da birtakım sorunları beraberinde getiriyor.

Elbette ki diğer önemli bir alanımız öğretmen yeterlilikleri ve alan uzmanları. İşitme kayıplıların eğitimlerine baktığımızda, özellikle son yıllarda, alanda uzmanların yetişmediği görülüyor; en büyük sorunlarımızdan bir tanesi olarak bunu kabul edebiliriz. Elbette destek eğitim uygulamalarını sahada olduğum için bire bir biliyorum. Okullarda hangi öğretmenin dersi yoksa destek eğitimi işitme kayıplı öğrenciye onlar, o öğretmenler sağlıyorlar ki bunların içinde beden eğitimi öğretmenleri, İngilizce öğretmenleri olabiliyor. Yani çocuğun gereksinimleri hakkında hiçbir fikri olmayan öğretmenler sadece ders saatleri boş olduğu için destek eğitimi yapabiliyorlar. Bunun yerine alan uzmanlarının sahada olması gerekiyor.

Başka diğer bir sorunumuz ise mesleki eğitim, özellikle meslek liselerinde. İşitme kaybı, biliyorsunuz, en azdan, en hafiften çok ileriye kadar seyredilebilen bir yetersizlik türü. Bu sebeple, her yetersizlik türünü tek havuzda almak yerine mesleki yeterlilikleri doğrultusunda mesleki eğitim verilmesi ve bu doğrultuda da istihdam sağlanması sorunları büyük ölçüde çözecektir diye umuyoruz.

Çözüm önerilerine baktığımız zaman sorunlar çokmuş gibi görünse de aslında sorunlara vereceğimiz kararlar, bir tanesine bile verdiğimiz karar diğerini doğrudan etkileyecek ve toptan bir çözüme ulaşmamızı sağlayacaktır diye düşünüyorum. Erken tanı ve takibin dışındaki çözüm önerilerine baktığımızda, RAM'larla birlikte, ailelerle birlikte öğrencilerimizin, çocuklarımızın eğitim ortamına yerleştirme kararının yerleştirilecek okuldan bir komisyonla da iş birliği hâlinde verilmesinin çocukların gerçek öğrenme deneyimlerini edinmeleri açısından, gerçek yerlerini bulması açısından önemli olduğunu düşünüyorum. Özellikle eğitim ortamları çocuklarımızın bireysel ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmeli. Yapılmıyor mu? Evet, yapılıyor fakat her okulda aynı zenginlikte yapılmıyor, her okulda aynı doğrulukta yapılmıyor. Bunun için bir standart veya değerlendirme, denetim mekanizmasına ihtiyacımız var. Özellikle yetersizlik türü söz konusu olduğunda -ki nedir- işitme kaybı, işitme kayıplı birey... Son -on yıl olmadı ama herhâlde- yedi sekiz yıldır işitme engelliler öğretmenliği programı kapatıldı. Özel eğitim öğretmenleri bütün yetersizlik türlerine eğitim veriyorlar. Yani otizm için de bir öğretmen eğitim veriyor, işitme kayıplı için de eğitim veriyor, görme engelli için de eğitim veriyor. Bu, başlangıçta atamadığı bir sorunu çözüyormuş gibi görünse de aslında devamında işitme kayıplıların veya diğer otizmlilerin, diğer bir yetersizliği olan bireylerin eğitiminde ciddi sorunlara sebep oluyor ve kapsayıcı eğitim ortamlarının başarısını büyük oranda düşürüyor maalesef.

Onun dışında, rehabilitasyon merkezlerinde, okulda destek eğitim veren personelin niteliği, alanında uzman olup olmaması, bireysel eğitim planlarının hazırlanıp hazırlanmaması hem kaynaştırmadaki öğrencinin başarısını hem işiten akranları tarafından kabul görüp görmediğini hem de kapsayıcı eğitim ortamlarının başarısını büyük oranda etkileyen özellikler. Bu yüzden en büyük sorunumuzu kapsayıcı eğitim uygulamalarının içinde destek eğitim olanakları olarak alabiliriz. Bunun dışında eğitimle ilgili mesleki beceriler -az önce söz etmiştik- meslek liselerinde hafif derece veya orta düzeyde işitme yetersizliği olanlara vereceğimiz mesleki beceriler ile çok ileri derecede işitme yetersizliği olanlara vereceğimiz, kazandıracığımız mesleki beceriler aynı olmayacaktır. Bu çeşitlilikle bir mesleki eğitim programının düzenlenmesi istihdamı da büyük oranda rahatlatacaktır.

Bir diğer sorunumuz -tüm yetersizlik türlerinde var- işitme kaybı söz konusu olduğunda erişilebilirliği sorun olarak ele alabiliriz. Genelde dijital platformlara erişilebilirlik, "web" siteleri ve mobil uygulamaların tasarımlarına erişilebilirlikte sorunlar yaşıyabiliyorlar. Kanun düzenlemelerine baktığımızda çeşitli çalışmaların yapıldığını görüyoruz, yaygınlaştırılmaya çalışıldığını da görüyoruz.

İstihdam bir diğer sorunumuz fakat baktığınız zaman bu mesleki eğitimi çözersek eğer, istihdamı da beraberinde çözeceğimizi düşünüyorum. Kontenjanların da yetersizlik türü ve derecesine göre ele alınması gerektiği kanaatindeyim.

Toplumsal kabul, evet, her yetersizlik türünde olduğu gibi bizim çocuklarımızda da büyük bir problem fakat toplumsal kabul için de eğitime yönelik yapacağımız bütün iyileştirmeler toplumsal kabulde bir iyileşmeye sebep olacaktır. Özellikle işiten bireylerin devam ettiği örgün eğitim kurumlarında yetersizlik türlerine yönelik etkinliklerin çeşitlendirilmesi, o bireylerin yetersizliği olan bir yaşlılarını gördüklerinde nelerle karşılaşacaklarını önceden bilmeleri kabullerini artıracaktır. Aynı zamanda, okulda, iş yerinde kabul için farkındalık çalışmaları artırılabilir; yapılıyor, evet ama çok yerel olarak kalıyor, belli okullarda var, belli üniversitelerde var, bunun yaygınlaştırılması söz konusu olabilir. Gerekiyorsa alan uzmanları tarafından, bizler tarafından hizmet içi eğitimler yapılabilir.

Özel gereksinimli bir çocuğa sahip olmak kolay bir şey değil. Özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlere profesyonel anlamda, sosyal hizmet anlamında değil profesyonel anlamda psikolojik destek sağlanabilir.

Evet, zamanı etkili kullanmaya çalıştım.

Teşekkür ediyorum dinlediğiniz için.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Biz teşekkür ediyoruz, sağ olun.

İkinci sunuma hemen hızlıca geçmek istiyorum.

Anadolu Üniversitesi İşitme Engelli Çocuklar Eğitim Araştırma Merkezi Müdürü Sayın Profesör Doktor Zerrin Turan.
Buyurun Hocam.

2.- Profesör Doktor Zerrin Turan'ın, işitme engelinin erken tanısı, işitme engelli bireylerin eğitimi ile bu alandaki eksiklikler, sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Merhabalar, herkese iyi günler diliyorum. Bizi davet ettiğiniz için çok teşekkür ediyorum bu Komisyona.

Ben de Pelin Hocamın söylediği gibi biraz erken eğitimden bahsetmek istiyorum. İşitme Engelli Çocuklar Eğitim ve Araştırma Merkezinin Müdürüyüm, uzun yıllardan beri orada çalışıyorum. Aynı zamanda da odyoloğum. Müdürlük görevimden önce de odyolog olarak merkezde çalışıyordum. Dolayısıyla benim alanım erken tanı ve eğitim üzerine, ben de bu alandaki eksiklikleri görüp bunlardan bahsetmek istedim.

Şimdi, işitme engeli günümüzde en erken tanılanan yetersizlik türlerinden bir tanesi. Yenidoğan işitme taramalarıyla bebekler hastaneden taburcu edilmeden önce tarama testlerine tabi tutuluyorlar ve işitmeyle ilgili herhangi bir şüphe olursa uzmanlaşmış kliniklere yönlendiriliyorlar ve bu sayede birkaç aylıkken bebeklerin işitme kaybı tanısı kesinleşiyor. Dünyada bu, 1990'lardan beri uygulanıyor. Türkiye'de de 2005 yılından beri bütün doğum hastanelerinde uygulanıyor ve yenidoğan bebeklerin yüzde 98'i işitme tarama testlerinden çıkıyor. Dolayısıyla, işitme kaybı tanılama yaşı oldukça düşmüş durumda.

Niçin erken tanıya ihtiyaç duyuyoruz? Erken tanı olduğu zaman işitme kaybına yönelik önlemlerimizi alabiliriz. Çocuk cihazlandırılabilir, ihtiyacı oluyorsa koklear implant uygulamaları genç yaşta yapılabilir ve uygun bir eğitimle bu çocuklar konuşma dilini geliştirebilirler. Şimdi, Türkiye'ye baktığımız zaman tanı yaşında oldukça azalma var. Dünyada standart, 6 aylıkken çocukları cihazlandırmak ve aile eğitim programlarında aileleriyle birlikte eğitimlerine başlamak. Bizde de tabii başladığım yıllara göre tanı yaşı çok, çok düşmüş vaziyette fakat eğitim istediğimiz kadar erken dönemde başlayamıyor. Bunun birçok nedeni var çünkü çok aşamalı işlemlerden geçiyor. İşte, tarama testi yapılıyor, şüphe oluyor, odyoloji kliniklerine gönderiliyor, orada birkaç kez testlerin yapılması gerekiyor. Daha sonra aileye yeterince yönlendirme yapılmadan işitme kaybının olduğu bir cihaz temin edip eğitime başlaması gerektiği söyleniyor. Çocukların büyük bir kısmı burada takipten çıkıyorlar. Daha sonra, hani aileler ne zaman cihazı aldılar, ne zaman eğitime başladılar, bunun takibinde çok büyük sıkıntı var. Dolayısıyla bu çok aşamalılığın ortadan kalkması gerekiyor. En uygun çözüm dünyaya baktığımız zaman tek bir merkezde yani tanının konulduğu merkezde çocukların cihazlandırılması ve ilk birkaç seans aile eğitimlerine burada başlamaları yani çocuklara cihaz kullanımı, daha doğrusu aileye cihaz kullanımının anlatılması, cihazlarının uygun bir biçimde ayarlanması. İlk birkaç yıl çok sık kontroller gerekiyor -odyoloji takipleri- bunların tek bir merkezden yapılması gerekiyor ama bizde böyle olmuyor yani çocuk çıkıyor, cihazı almak için bir firmaya gidiyor, firma nereye yönlendirirse orada kalıyor. Firmanın önerdiği cihaz alınıyor, işte bir özel eğitim merkezi bulursa oraya gidiyor. Böyle çok ailenin üstüne kalmış bir iş, ailenin de bilmediği bir alan. Dolayısıyla buralarda ailelere yeterince bilgilendirme yapılmadan hastaneden çıkışları sağlanmış oluyor. Buna rağmen eğitime ulaşabilen aileler var erken dönemde fakat burada da ulaştıkları merkezlerdeki personelin niteliği büyük bir sıkıntı olarak görülüyor çünkü özel eğitim öğretmenliği programlarında sınıf öğretmenleri yetiştiriliyor. Biraz önce Pelin Hocamın da söylediği gibi artık özelleşme kalmadı yani özel eğitim öğretmenlerinin her şeyi yapması bekleniyor. Dolayısıyla öğretmenler her türlü engel grubuyla çalışmayı bilmek durumundalar ama tabii, bu çok mümkün bir şey olarak görülüyor çünkü zihinsel yetersizliği olan bir bebeğin ihtiyaçlarıyla işitme yetersizliği olan bir bebeğin veya otizmi olan bir bebeğin ya da çocuğun ihtiyaçları, eğitimi birbirinden son derece farklı. Dolayısıyla hem bu bürokrasinin azaltılması hem de alanında uzman personellerin yetiştirilmesi son derece önemli.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Kabaca hangi oranda başarı sağlanamıyor?

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Oran olarak...

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKİYİLMAZ - Ben sunumda onlara yer vereceğim Başkanım.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Yani ben size şöyle söyleyeyim: Bizim yaptığımız bir çalışma vardı, bizim İÇEM odyoloji kliniğine gelen çocukları karşılaştırdık, 2000 yılından 2017 yılına kadar tanı yaşı 8 aya kadar düşmüş bize gelen ailelerde, eğitime başlama yaşı da 14 aya düşmüş. Daha öncesinde 2 yaş, 3 yaş civarında oluyordu tanılama, eğitime başlama; bir azalma var, iyileşme bayağı var fakat dünya standartlarında bunun 1 yaşın öncesine düşmesi gerekiyor. En önemli neden olarak ailelerin çok fazla merkez gezmesini bulduk yani bir geliyor, bir yerde tanı alıyor, başka bir yere gidiyor, başka bir yerde tanı alıyor. Bu tabii işi çok uzatıyor, bir de gittikleri yerlerden memnun kalmayabiliyor aileler, aldıkları eğitimden de hoşlanmıyorlar. Eğitimde işte "Bir 4 yaşına gelsin, öyle başlar." "Bu kadar küçük bebeğin eğitimi olmaz." falan gibi düşünceler de çok yaygın. Dolayısıyla bunlar geciktiriyor ama gene dediğim gibi, 2 yaştan, 3 yaştan 14 aya düşmesi iyidir, yani çok iyi bir gelişme olarak görüyoruz.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Yani basitleştirilmesi ve hızlandırılması gerekiyor.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Evet, hızlandırılması gerekiyor. Bunun için de, yani benim düşünceme göre, tanıyı aldığı hastanede -Sağlık Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığı ortak bir protokol yaparlarsa- ilk eğitimleri hastanelerde verilebilir yani bir odyolog ve özel eğitimciyle birlikte ve doktor yani bütün ekip orada olur zaten. Dolayısıyla ilk birkaç seans aileyi yönlendirme açısından önemli, daha sonra da bulunduğu ildeki eğitim merkezlerine yönlendirilebilirler.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Hocam, burada yalnız şunu herhâlde ayırt etmek lazım...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Mikrofonu açalım isterseniz. Tüm konuşmacılar için: Söz istediklerinde basarlarsa mikrofona, söz veriniz.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Şimdi, tabii, işitme kaybı olan çocuklarda hafif düzeyde, orta düzeyde ve ağır düzeyde işitme kaybı. Bizim mesela total işitme kayıplarında önerdiğimiz koklear implantlar. Tabii, koklear implant sürecinden önce de bu çocukların cihazlandırılması, belli bir süre takip edilmesi ve daha sonra da tek taraflı, artık çift taraflı koklear implant uygulamalarına geçtik.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Çift taraflı oluyor artık, evet.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Bu eğitimden kastettiğiniz, tabii, cihaz eğitimi. Mesela orta düzeyde bir işitme kaybı var ve işitme cihazı kullanması önerildi hastaya, onun eğitimi var, bir de koklear implant takılan hastaların ailelerinin eğitimi var. Bu ikisi birbirinden çok farklı.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Hayır, değil aslında, değil aslında yani koklear implant kullandığı zaman aileler çocukların sese erişimi çok artmış oluyor yani orta dereceli kayıplı bir çocuk gibi sese erişimleri sağlanıyor. Çocuklarda dil gelişimini sağlayan en önemli özellik aileyle kurdukları etkileşim ve aldıkları doğru dil girdisi. Biz eğitim programlarında bunların aileye öğretilmesini hedefliyoruz. Aileler çocuklarıyla doğru bir etkileşim kurdukları zaman orta dereceli kayıplıda da aynıdır, koklear implant kullanan çocukta da aynıdır, hatta implantlı çocuklarda daha iyi gelişme bile görebiliyoruz zaman zaman.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Eğitim ama birbirinden farklıdır Hocam. Yani koklear implant takılan bir aileye hem koklear implantın kullanımı açısından eğitimi çok farklıdır, değil mi?

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Hayır, değildir.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Ben de bir kulak burun boğaz profesörüymün çünkü koklear implant da taktığım hastaları bildiğim için bunu söylüyorum. Mesela işitme cihazıyla bir çocuğun yaşaması ile koklear implant takılan bir çocuğun dikkat etmesi gereken, ailenin dikkat etmesi gereken konular birbirinden farklı.

PROF. DR. HALİSE PELİN KARASU - Cihaz öğretimi açısından söylüyor, "teknik bakım" diyor.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Teknik bakımdan, anladım ben onu. Şimdi, cihaz kullanırken de aileler cihazı...

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Benim söylediğim, teknik açıdan yani ailelerin bilgilendirilmesi açısından.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Tabii, cihaz da aileler için farklı bir cihaz, onunla da ilk defa karşılaşılıyorlar, implantla da. Dolayısıyla eğitimlere başlamadan önce ya da ailelere zaten implant önerilmeden önce mutlaka ailelerin bilgilendirilmesi gerekiyor ve bu yapılıyor. Ameliyat açıklanıyor, cihazın özellikleri açıklanıyor, cihaz üzerine takılıp programlaması yapıldıktan sonra da bu cihazı nasıl kullanacakları, nelere dikkat etmeleri gerektiği anlatılıyor. Cihazlar için de aynı şey yani kullandığınız terminoloji farklı olabilir ama temel nokta aynıdır. Kullanacakları ve bilmedikleri bir cihaz hakkında önemli noktaları açıklamak ailelere. Cevabını verebildim mi, bilemiyorum.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Yani aslında alınan eğitim aynı eğitim ama teknik boyuttan, kullanılacak cihazların özelliği vesaire konusunda da ayrı bir bilgilendirme gerekiyor aslında.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Tabii, tabii, mutlaka.

Evet, gene 0-3 yaş aralığında çocukların eğitimi açısından sorunlara geldiğimiz zaman şunu görüyoruz: 0-3 yaş aralığındaki çocuklar özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde eğitim alabiliyorlar. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda ne özel eğitim okullarında ne de genel eğitim sınıflarında, anaokullarında, okul öncesi sınıflarda böyle bir ailelere verilmiyor ve çocuklara verilmiyor 0-3 yaş aralığında. Yani bu sadece bizim çocuklarımız için değil, işiten çocuklar için de böyle yok fakat bununla ilgili güzel çalışmalar var. Millî Eğitim Bakanlığı bunlarla ilgili yani eğitimin yaygınlaştırılması, daha küçük yaşta bebekler ve aileleri için eğitimin yaygınlaştırılması konusunda çeşitli projeler yapıyor. Umuyoruz bu projeler yaygınlaşsın. Bunun böyle olması bizim açımızdan çok iyi çünkü 0-3 yaş aralığında aile eğitimi ve bebek eğitimi okullarda başladığı zaman, anaokullarında özellikle, bizim çocuklarımız da buraya kapsayıcı eğitim ilkesi gereği katılabilirler. Çok küçük yaşta itibaren hem çocuklar hem aileler farklı gereksinimi olan bireylerle karşılaşabilirler ve bu ileride toplumsal kabulün artırılması anlamında çok önem taşıyor benim görüşüme göre. Bizim okulumuzda oyun grubu programımız var 0-2 yaş aralığındaki çocuklara. İşiten çocuklar ile işitmeyen çocuklar anneleriyle birlikte geliyorlar ve buradan hem anneler hem çocuklar, işiten çocuklar çok fayda sağlıyorlar yani ileriki yaşlarda çocukların tutumlarında çok büyük farklılık olduğunu ailelerden duyuyoruz. Bu nedenle, bu 0-3 yaş aralığındaki çocuklara, bütün çocuklara eğitimin yaygınlaştırılması ve Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak bu kapsayıcı eğitim çerçevesinde bizim çocuklarımızın da mahallelerindeki okullarda bu eğitimlere dâhil olmaları en iyi çözüm yolu gibi görünüyor. Aslında Millî Eğitimin bu konuda çok güzel çalışmaları var yani Millî Eğitimin sitesine baktım ben, anne eğitimi, çocuk eğitimi, eğitici eğitimi gibi birçok güzel yayınları var fakat bunlar tanınmıyor ve bilinmiyor. Bunların tanınır ve bilinir hâle getirilmesi gerekiyor. Dediğim gibi, bunların okulların bünyesinde, özellikle anaokullarının bünyesinde 0-3 yaş çocuklar için belki haftalık, belki haftanın birkaç günü olmak üzere eğitimlerin bütün çocuklar için başlaması ve bizim çocuklarımızın da bu eğitimlere dâhil olması oldukça önemli görülüyor.

Şimdi, tabii, koklear implant çok ileri derecede kayıplı çocuklar için çok büyük bir şans olarak görülüyor. Özellikle erken tanıyla birlikte, erken dönemde, 1 yaş civarında artık implant oluyor çocuklar ve devlet bunu ödüyor. Bu, büyük bir şans çünkü çok pahalı bir ameliyat. Devletin bunu ödüyor olması aileler açısından büyük bir şans. Çift taraflı uygulamalar 4 yaş öncesinde çok yaygın. Bizim okulumuzda şu anda bütün çocuklar çift taraflı implant kullanıyorlar ve dil gelişimleri çok iyi düzeyde. İyi olan çocuklar zaten kaynaştırma eğitimine devam ediyorlar. Orada da, Pelin Hoca'nın söylediği gibi, yalnız, destek eğitim konusunda büyük sıkıntılar var. Erken dönemde implantlanan ve eğitim alan çocukların dil becerileri, tabii sözel dil becerileri çok çok iyi düzeye geliyor ve işiten akranlarının devam ettiği bütün programlara devam edebiliyorlar. Üniversite eğitimine geldikleri zaman artık işitme kaybı engelleyici bir şey olmaktan çıkmış oluyor. Bu konuda çok başarılı örnekler var yani bunları görüyoruz. Dolayısıyla iyi bir eğitimle sözlü dilin geliştirilmesi ve çocukların önündeki imkânların açılması çok çok önemli. Bu nedenle, eğitimde görülen bu aksaklıkların, destek hizmetlerin mutlaka güçlendirilmesi gerekiyor.

Gene biraz önce Pelin Hoca söyledi, özel eğitim öğretmeni yetiştirmede sıkıntılar, bunların mutlaka düzenlenmesi gerekiyor. Personel yetiştirmeye ilişkin olarak hizmet içi eğitimler yapılıyor fakat bu hizmet içi eğitimler çok teorik düzeyde kalıyor. Yani konu anlatılıyor, işte okuma yazma nasıl öğretilir, işte matematik nasıl öğretilir anlatılıyor, geçiliyor ve uygulamalara bakılmıyor. Öğretmen uygulamalarına bakmak ve öğretmenlerin uygulamalarını desteklemek, sahada çalışan öğretmenlerin, özel eğitim, rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin uygulamalarını desteklemek öğretmenlerin gelişimi açısından, uzmanlaşması açısından son derece de önemli diye düşünüyoruz.

Özel eğitimde öğretmen yetiştiren programlarda özelleşmenin yeniden sağlanması yani bu belki YÖK'le görüşülmesi gereken konulardan bir tanesi ve uygulama ağırlıklı olması gerekiyor eğitimlerin. Çok fazla teorik ders var ama uygulama kısıtlı

kalıyor. Daha önceki yıllarda mesela bizim işitme engelliler programımız varken işitme engelli öğretmeni olacak öğretmenler sağırılar okullarında, bizim merkezimizde çok uygulama yapma fırsatı buluyorlardı 4'üncü sınıfta fakat artık bu kalktı yani bütünleştikleri için zaten nerede ne kadar uygulama yapacaklar, nasıl yapacaklar, bunlar çok belirli değil. Dolayısıyla burada çok çok büyük bir sıkıntı var öğretmen eğitiminde.

Bir de bizim alanımızda iş birliği çok önemli farklı uzmanlıklar arasında. Mesela odyologlarla, dil konuşma terapistleriyle, KBB ile eğitimcilerin mutlaka her çocuk için ortak planları birlikte hazırlamaları, sorunları birlikte çözmeye çalışmaları gerekiyor, bu da çok iyi olmuyor diye düşünüyorum. Dolayısıyla bu iş birliklerinin güçlendirilmesi, belki bir koordinatörlük falan gibi bir şeyin oluşturulması ve sorunların, iş birliğinde ortaya çıkan sorunların bu sayede ortadan kaldırılması iyi olabilir diye düşünüyorum. Toplumsal kabul için de hak temelli yaklaşımların benimsenmesi ve yetersizliği olan bireylerin, hakları olan bireyler olarak görülmesi çok önemli. Genel olarak böyle medyaya baktığınız zaman ya da daha böyle bilimsel toplantılara falan da gittiğiniz zaman hep böyle engellilik durumu bir "merhamet, acıma" filan, böyle bir söylemle gidiyor. Bunu genel olarak bütün yetersizlik türleri için söylüyorum. Bu, bence çok yanlış, bireyler olarak, eşit yurttaşlar olarak hakları var ve kimsenin de merhametine, acımasına filan ihtiyacı yok engelli bireylerin, haklarının verilmesine ve korunmasına ihtiyaçları var. Bu nedenle, bu bakışı düzeltecek, mesela, filmler, kitaplar, anaokulundan başlayarak kitaplardaki hikâyelerin içine mutlaka yetersiz olan bireylerin konulması ama bunların böyle yardıma muhtaç falan değil, başarılı, güçlü bireyler olarak gösterilmesi, destekle yapabileceklerini ortaya çıkartılması önemli diye düşünüyorum. Tabi, ailelerin kendi hakları konusunda bilinçlendirilmeleri ve örgütlenmeleri, kendi haklarını kollamaları da son derece önemli diye düşünüyorum.

Hepinize çok teşekkür ediyorum dinlediğiniz için.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyoruz Hocam.

Yücel Bey, buyurun.

YÜCEL ARZEN HACIOĞULLARI (İstanbul) - Ben hocama sorayım o zaman: Engellilerin bizim merhametimize ihtiyacı yok. Merhamet sözcüğünü yanlış bildiğinizi düşünüyorum.

İşitme engelli çocukların eğitimi; bu çocukları niçin, neye eğiteceğiz? Normale. Foucault'nun normalin şiddeti teorisini bilmeniz gerekir. Normalin şiddetine maruz bırakıyor ve orada sürekli normalin eksiği kılıyor bu çocukları. Bu bizim muasır medeniyetler seviyesini yakalamak için eğitim yolu sürekli çalışmamız önerisine benzetilebilir. Evrim piramidinin en yüksekinde bir çağdaş, modern İngiliz oturur ve biz âdeta yukarı bakarız çünkü görece daha alttayız bu teoriye göre, İngiliz olma arzumuz ve çabamızla bir Sisifos çıkmazında İngiliz'in yüceltilmesiyle son bulur bu oyun. Yaklaşık yüz elli yıldır başımıza gelen hikâyeyi şimdi engelliler için kuruyoruz.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Orada bir yanlış...

YÜCEL ARZEN HACIOĞULLARI (İstanbul) - Ben bitireyim...

Merhamet acımak ya da şefkat değil, merhamet güçlünün güçsüze duyduğu ihtiyacın adıdır. Biz engellilere muhtacı; temel olarak ben başından beri bu Komisyonda sürekli aynı şeyi söylüyorum. Bu muhtaciyeti anlamak esas itibarıyla merhamettir. Merhamet aşağılanacak bir kavram değil, peşine düşülecek bir kavram. Engellilerle olan ilişkimizi modern dünyada dizayn etmede kullanacağımız en temel paradigma.

Bu çocukları nasıl eğitiyorsunuz? Bu konuda eminim düşünüyorsunuzdur yani hiçbir zaman koşamayacağım mesela ben ama sürekli koşma eğitimi veriyorsunuz ya bana, oysa benden bambaşka bir yürüme engelliliğimle alakalı başka bir erek çıkartsanız, oraya yönlendirseniz, yürümeyen biri olarak size ne büyük katkılar sağlayabileceğim hakkında bir fikir çıkarsanız, engelli eğitiminin temel yöntemi bu olabilir mi diye "mi?"yi sona ekleyeyim de bir soru olsun.

Teşekkür ediyorum.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Merhameti ben herkes için olması gereken bir şey olarak görüyorum. Yani bir merhamet duyuyorsak bu özellikle engelliler için değil, bütün insanlar için olmalı, duyduğumuz şefkat, acıma hepimiz için olmalı.

YÜCEL ARZEN HACIOĞULLARI (İstanbul) - Ben merhameti tanımladım.

PROF. DR. HALİSE PELİN KARASU - Yanlış tanımladınız.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Bence de yanlış tanımladınız.

YÜCEL ARZEN HACIOĞULLARI (İstanbul) - Asla... Nasıl ya? Mesela, ben ne dedim az önce? Merhamet güçlünün güçsüze duyduğu ihtiyacın adı. "Bence yanlış tanımladınız." ne demek? Yani Arap etimolojisine, Arapçanın etimolojisine bakın, azıcık da akıl yürütün, çıkar. Yani yanlış...

PROF. DR. HALİSE PELİN KARASU - TDK öyle tanımlamıyor ama, TDK "acıma duygusu" olarak tanımlıyor.

YÜCEL ARZEN HACIOĞULLARI (İstanbul) - TDK mı?

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Aslında genel itibarıyla ne anlatılmak istendiğini anladık Hocam.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Anlatmak istediğini anladım. Bence Hocam siz yanlış anladınız. Ben merhametin veya acımanın, hep şeylerde çıkıyor ya "Onların kalbi görür, kulağı duymaz kalbi duyar." falan. Ben bu söyleme karşıyım yani engellilerin bizim gibi hakları var. Ayrıştırılarak, bir merhamet objesi olarak, acıma objesi olarak görülmemeleri gerekiyor. "Eşit yurttaşlık" denilen bir şey var ve buna dair hakları var. Bu hakların verilmesi lazım.

YÜCEL ARZEN HACIOĞULLARI (İstanbul) - Bizim anlayışımızda böyle bir şey yok ki, nereden çıktı? Bizim anlayışımızda...

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Genel olarak söylüyorum, sizinle alakalı bir durum değil.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bir algı olarak bahsediliyor.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Algı olarak söylemeye çalışıyorum. Yani mesela şey yapıyorsunuz...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Şöyle yapalım: Bütün sunumları aldıktan sonra Yücel Bey bir katkı vermek istedi, kısaca hemen cevaplarsak sonra sunumlara devam edelim.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Ben kısaca söylemek istediğimi söyleyeyim de...

Şimdi, mesela bir film seyreliyorsunuz, oradaki engelli birey herkesin gözünde yaşlar oluşturuyor ve sonunda böyle birileri ona böyle çok büyük iyiliklerde bulunuyor ve ancak o hâlde iyilik hâline ulaşabiliyor. Mesela benim karşı olduğum durum budur. Dolayısıyla, bunu bireyler kendileri yapabilirler, biz nasıl yapabiliyorsak engelli bireyler de yapabilirler. Dolayısıyla, böyle bir şeye ihtiyaç yoktur ve bu yaygın bir söylemdir, ben buna dikkat çekmek istedim. Yoksa, herkesin hakkı var, engelli bireylerin de hakları var ve eşit yurttaşlar. Bunların dışında soyundurarak böyle bir merhamet objesi, şu, bu olarak görülmesini eleştiriyorum ve bunun dışına çıkılması gerektiğini söylüyorum.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ama biz makine değiliz, robot değiliz, insanız, duygularımız var.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Tamam, duygularınız var ama bu duygular...

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ve duygularımız olduğu için ben bir anne olarak engelli bir çocuğu gördüğümde ona farklı davranmayı hissetmem bence anormal değil. "Eşit davranacağız." falan diyemeyiz, böyle bir şey diyemeyiz.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Hayır, anormal bir durum değil tabii ki... Ama bu merhamet bir özellik olarak ortaya çıkmaması gerekir engellilerle ilişkilerde, özellikle eğitim yapıyorsanız, başka bir sosyal ilişkiniz varsa bunun ilk başlangıç noktanız olmaması gerekir. Yoksa biz merhameti ve şefkati ve acımayı bütün insanlık için, bütün hepimiz için duyuyoruz. Bunların içerisinde ben de varım, siz de varsınız, herkes var, bunu söylemek istiyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyoruz.

Peki, diğer sunuma geçelim.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Odyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Meral Didem Türkyılmaz. Buyurun.

3.- Profesör Doktor Meral Didem Türkyılmaz'ın, odyolog ve odyolojinin tanımı, işitme kaybıyla ilgili istatistikî bilgiler, işitme kaybının olumsuz etkileri, işitme sağlığının korunmasına yönelik önlemler, işitme kaybı durumunda yapılanlar, eksiklikler, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKİYILMAZ - Çok teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, Komisyon üyelerimiz ve değerli katılımcılar; ben de bugün buraya iki kimlikle katılmaya çalıştım, hem öğretim üyesi, klinisyen alanda çalışan hem de alanda çok daha gönüllü olarak çalışan bir Dernek Başkanı olarak buradaki sorunları ifade etmeye çalışacağım.

Odyoloji; ben çok kısaca bir tanımlamak istiyorum çünkü gittiğimiz her toplantıda odyolog, odyolojiyi bir türlü tanımlayamıyorlar, söyleyemiyorlar, bu da beni çok üzüyor. Mesela geçen toplantıda da Bakanımızla yaptığımız toplantıda "diyetisyen" diyor, "ergoterapist" diyor ama bir türlü "odyolog" diyemiyor. Dedim neden "odyolog" diyemiyorsunuz? "Biraz yabancı geliyor." O yüzden, müsaadenizle, odyolog ve odyoloji nedir, onun tanımını yaparak başlamak istiyorum.

Biliyorsunuz, dünyada birçok olay büyük olaylar neticesinde doğuyor. Odyoloji ve işitme alanındaki gelişmeler de İkinci Dünya Savaşı'ndaki askerlerimizin yaralanması sonucunda oluşuyor. Tinnitus işitme kaybıyla beraber, işitme sağlığı, koruma, değerlendirme yöntemleri önem kazanıyor. Odyologlarımız da bu alanda hizmet veren işitme, denge ve ilgili bozuklukların tanımlanmasında, teşhisinde, odyolojik olarak tanımlanmasında, önlenmesinde ilgili hekimle beraber iş birliğini de yaparak çalışan birinci sağlık uzmanıdır odyologlarımız.

Hani, bütün hocalarımız da Komisyon üyelerimiz de biliyor ki, evet, işitme sağlığı genel olarak son derece önemli çünkü işitme duyumuz bizi hayata bağlamakta; sağlıklı bir işitme sistemi de bizim bilişsel, sosyal, duygusal ve fiziksel olarak iyi olma hâlimizi sağlamakta ama bazen tabii ki bazı durumlarda işitmemiz de kesintiye uğrayabilmekte, çok farklı nedenlere bağlı olarak da işitme kaybı yaşayabilmekteyiz.

Ben bazı sayıları vermek istedim alandaki problemlere de dikkat çekmek amacıyla. Artık işitme kaybı tüm dünyada global bir sorun hâline geldi; bizler aslında sadece Türkiye ve Akdeniz ülkeleri değil, tüm dünyada işitme kaybı çok yüksek orana sahip. Bakın, bunların hepsi Dünya Sağlık Örgütü'nün verileri; 2012-2013 yılındaki bu rakamlar 1,3 milyar insanı etkileyeceği bildirilerek sayılar çıkmış. Şu an Dünya Sağlık Örgütü diyor ki: "Lütfen işitme sağlığına dikkat edin çünkü bunların yüzde 60'ı önlenabilir." O yüzden, ben hem erken tanı hem erken müdahale hem de işitme sağlığının izlenmesi konularında bu anlamda dikkat çekmek istiyorum. İngiltere'de yapılan bir çalışmada -birazdan taramaları da bahsedeceğim- mesela, 3 yaşında yüzde 0,1 iken 9 yaşlarında bu oran yüzde 0,21'e çıkabilmekte. O yüzden, biz sadece yenidoğan değil, okul çağı ve okul öncesi taramalara da dikkat çekmek istiyoruz ve yaklaşık olarak 2050 yılına geldiğimizde 2,5 milyar insanın bir dereceye kadar farklı derecelerde işitme kaybı yaşayacağı ve en az 700 milyon kişinin işitme rehabilitasyonunu -rehabilitasyondan bahsettiğimiz hem işitme cihazı koklear implant hem de arkasından verecek işitme eğitimini kapsamakta- öngörmektedir.

Tabii ki işitme kaybının birçok olumsuz etkisi var -ben bunları geçiyorum- ama en önemlisi iletişimi tamamen engellemekte. Bizlerin konjenital doğumdan oluşan işitme kayıplarının yanında esas dikkat çektiğimiz sonradan gelişebilecek işitme kayıpları, gürültüye bağlı ve yaşlanmaya bağlı işitme kayıpları çünkü yenidoğan taraması... Ülkemizde sağlık politikası bu anlamda çok ciddi, planlı ve sistematik olarak gitmekte ama sonradan oluşan işitme kayıpları atlanabilmekte, bu yüzden bu sunumları daha çok bunlar üzerine yaptık. Gürültüye bağlı, mesleki anlamda iş gören, endüstri alanında yaşanan işitme kayıpları daha çok dikkat çekici ve bunların çoğunun işitme kaybı ve işitme sağlığından habersiz bir şekilde olduğunu gördük sahada yaptığımız dernek çalışmalarında. Tüm dünya nüfusunun yüzde 10'unda işitme kaybı şikâyeti oluyor ve bunların çoğunda -yüzde 50'sinde- gürültüye bağlı işitme kayıpları olduğu vurgulanmaktadır.

Ben gittiğim dernek toplantılarında da ben burada sizlere, Komisyon üyelerimize de sorsak hiç işitme testi yaptırdınız mı? "Hayır" ama mesela, göz muayenesi yaptırdınız mı? "Evet" diye oylar çıkmakta. Bir türlü işitmeyi, işitme sağlığımızı önemsemiyoruz yani bunu bir check-up gibi düşünmemiz lazım çünkü sonradan görülecek işitme kayıpları son derece fazla ve biz her zaman gittiğimiz toplantılarda, farkındalık toplantılarında mutlaka kulak koruyucusu kullanımına dikkat çekiyoruz; gürültülü iş yerlerinde çalışan, yüksek sese fazla maruz kalmamaları gerektiği, ilaçlarını asla hekim dışı kullanmamaları gerektiğini ve düzenli

işitme kontrolü... Derneğimizin de bu alanda yaptığı farkındalık çalışmalarında yılda 2 kere kulak-burun-boğaz hekimine muayene, arkasından da işitme testi yaptırmalarını mutlaka belirtiyoruz çünkü unutmuyoruz ki yüzde 50 ile yüzde 60 önlenebilir bir kayıp.

İşitme tarama testleri, evet, bizim için çok önemli, ülkemizde de çok düzenli bir şekilde uygulanmakta. Yenidoğan işitme taramasından Zehrin Hocamız da bahsetti, şu an ülkemizde 93 referans merkezimiz var; birinci taramada kalan bebeklerimizin çoğu üçüncü sağlık hizmetlerine sevk edilmekte ve burada odyologlar tarafından, kulak-burun-boğaz hekimleri tarafından takibe alınmakta; aslında çok güzel yürüyen bir sistem var. Bizim işitme taramalarımız, yenidoğan taramaları sistematik olarak gitmekte, okul dönemi bazı pilot bölgelerde bitti ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından uygulamalara geçti ve biz dernek olarak da halk sağlığında da -demin bir hocamız da söyledi- kamu spotu çektik ve bunların ben de çok artırılması taraftarıyım ki toplumun işitme sağlığı açısından bilgilendirilmesi çok çok önemli. İnşallah, yakın zamanda da okul öncesi dönemde taramalar başlarsa tarama yapılmayan hiçbir çocuk kalmayacaktır. Şu an gördüğümüz sonuçlar gerçekten hem Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerinden aldığımız hem de büyük ülkelerde yapılan çalışmalar, daha bizim ülkemizde bu tarzda çalışmalar yapılmamakta. Bizim burada dikkatinizi çektiğimiz, okul döneminde işitme kayıplarının arttığı yani evet, yenidoğan işitme taramaları yapılıyor, 93 tane referans merkezimizde takipleri yapılıyor ama sonradan oluşacak işitme kayıpları hakkında ailelerin çok iyi bilgilendirilmesi gerekiyor ve yapılan çalışmalarda koklear implant yapılan vakaların üçte 1'in yenidoğan döneminde işitme testinden geçtiği tespit edilmiş. Yani bizim, hayatın her döneminde işitme testlerimizi yaptırmamız, mutlaka okul öncesi ve okul dönemi çocuklarında da taramaların zorunlu hâle gelmesini teşvik etmemiz gerektiğine inanıyoruz.

İşitme alanında bizi diğer korkutan, tek taraflı işitme kayıplarıdır. Tek taraflı işitme kayıpları da genelde işitme sağlığı açısından önemsenmeyen... Bunun da oranı sınıf tekrarlarında akademik başarısızlıkla karşımıza çıkıyor, yüzde 37... Yani bu sayılar son derece korkutucu sayılar ama gerçek sayılar. Kliniklerimizde bizler de her gün hasta bakıyoruz, bir sürü işitme kaybı tanısı koyuyoruz. O yüzden sayılar... Yani bizde, Türkiye'de yapılan böyle kapsayıcı bir çalışma yok ama Avrupa'da ve Amerika'da yapılan çalışmaların bunu yansıttığını düşünüyoruz çünkü tüm dünyada sıklık binde 1 ile 3 oranında işitme kaybı; Akdeniz ülkelerinde daha sıklıkla görülmekte. Evet, tek taraflı işitme kayıpları bizler için çok önemli o yönlerin de takip edilmesi ve taramaların düzenli aralıklarla yapılmasını tercih ediyoruz.

Ben bunları geçiyorum.

Bizim bu anlamda şeyimiz, acil global okul tarama ve okul öncesi tarama protokollerinin oluşturulması, Türkiye'de bölgeye özgü prevalans çalışmalarının yapılması ve bu testlerin geçerliliğinin de tespit edilmesi ki sonrasında çocuk cihazını almış bir şekilde okula başlayabilsin.

Biz neler yapıyoruz işitme kaybından kaldığı dönemde? Aslında problem hastanelerimizde, evet, odyolog istihdamı az olmakla beraber, var. Biz tabii ki bunu da -birazdan belirteceğiz- bir istek olarak karşıya yapıyoruz çünkü hastanelerimizde, evet, işitme tanısı konuluyor, işitme cihazı ve implant açısından değerlendiriliyor kulak-burun-boğaz hekimlerimizle beraber; rehabilitasyon sürecinde, evet, özel eğitim merkezlerine gidiyor ama... Birazdan ona da değineceğiz, özel eğitim merkezleri gerçekten dünyada uygulanan tek sistem Türkiye'de ve çok iyi bir yere sahip ama birazcık daha desteğe ihtiyacı var.

Evet, ben bunları geçiyorum.

İşitme cihazı... İşitme cihazından belirli bir süre fayda görmezse hemen implanta yönlendirmemiz gerekiyor, bunu da en erken dönemde yapacağız ki o erken dönemdeki 0-2 yaş arasındaki plastik dönemi kaçırmayalım, çocuğu diğer normal işiten akranlarının gelişimine yakın bir duruma sahip hâle getirelim ve arkasından da işitme eğitimini mutlaka uygulayamamız gerekiyor. Sadece çocuklarımız için değil, biz işitme kaybı olan her türlü vatandaşımıza yani hem yaşlılar hem de genç popülasyonlar için biz öneriyoruz eğitimi.

Yapılandırılmış bir görüşme raporu hazırladık, bunu bir ay önce de yine Meclisimize sunmuştuk ama burada bazı eksikliklerimizi de getirerek sizlerle tekrardan paylaşmak istedik.

Şimdi, sağlık ve rehabilitasyon alanında baktığımız zaman, hem dernekte yaptığımız çalışmalar hem diğer kliniklerle yaptığım görüşmeler sırasında, yenidoğan taramalarında odyologlar eksik, daha çok hemşireler ve ebeler yapmakta ve cihaz yetersizlikleri mevcut.

Takip süreçlerinde, evet, hocamızın dediği gibi bir aksaklık mevcut, hani, bu belki zaman içerisinde düzeltilebilir.

Birinci basamak farkındalığı çok eksik, hocamızın dediği gibi, burada aileleri kaybedebiliyoruz.

Rehabilitasyona erişim güçlükleri var ve birazdan da bizim esas üzerinde durduğumuz koklear implant ve işitme cihazlarında geri ödeme ve teknik desteğin sağlanmasıdır.

Finansal ve teknik destek, hizmet içi eğitim, toplum bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları. Biz dernekler olarak bunları sağlamaya çalışıyoruz ama tüm Türkiye genelinde, bu konuda bazen devletimizin de desteğini istiyoruz.

İkincisi, eğitim ve yaşam boyu öğrenme açısından baktığımızda, evet, eğitim açısından -hocalarımız da söylüyor- öğretmenlerin işitsel ve dil gelişim bilgi yetersizliği var. Millî Eğitim Bakanlığımıza bağlı destek eğitim programlarında odyolog zorunluluğu yok. Ben, evet, Bakanlıkla çok fazla görüşmeye gittim ama bu konuda daha sonra bazı gelişmelerin olabileceğini söylediler. RAM'larda sadece odyolog eksik değil, diğer uzmanların da -yani ben sadece işitme engeli olduğu için odyolog eksikliğini belirtiyorum ama- RAM'larda... Özellikle, biz klinikte tanıyı koyuyoruz, kulak burun boğaz hekimlerimiz tanıyı koyuyor, özel eğitim için özel eğitim merkezlerine gidiyorlar ama RAM'larda bizim verdiğimiz klinik tanı ile onların eğitsel tanısı arasında farklılıklar oluşuyor. En son yaşadığımız bir sorun bana, derneğimize iletili. Koklear implant adayı olacak bir çocuğa dil konuşma terapisi önerilmiş RAM'larda. Yani bu, çocuğun, bir kere, alması gereken işitsel terapiyi engellemekte. Bu nedenle RAM'larda gerekli uzman desteğinin sağlanmasını talep ediyoruz. Sadece PDR ya da çocuk gelişimci, bu kadar farklı engele sahip bireyler hakkında eğitsel tanıda yetersiz olabilir.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Ama RAM'a hasta gönderilirken mutlaka hastaneden bir rapor alınıyor, bir kulak burun boğaz hekimi bunu görüyor.

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKYLMAZ - Evet, görüyor Hocam.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Bir kulak burun boğaz hekimi total sensorinöral işitme kaybı olan bir hastaya dil ve konuşma terapisi, böyle bir şey olmaz.

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKİYILMAZ - Hocam, var, raporu yanımda yani bize, derneğimize geliyor bu gibi şikâyetler, oluyor Hocam. Bence bunlar da herhâlde zaman içerisinde...

EROL KELEŞ (Elâzığ) - İstisnai bir durumdur diye düşünüyorum.

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKİYILMAZ - Zaman içerisinde belki düzenlenebilir. Hocam, bence RAM'larda ilgili uzmanlar görev almadığı için yeterli bir eğitsel tanı yapılamıyor, klinik tanı ile eğitsel tanı ayrışıyor. Eğitsel tanı da aynı şekilde işitme yetersizliği tanısı alması lazımken tanılar değişebiliyor.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Hocam, bu söylediğinize tamamen katılıyorum yani RAM'larda mutlaka bir odyoloğun da olması lazım uzmanlar arasından çünkü alacağı eğitim modülünü vesairesini odyolog arkadaşın belirlemesi lazım. Normal bir uzman, bir psikolog asla buna karar veremez.

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKİYILMAZ - Evet Hocam, katılıyorum. Yani kulak burun boğaz hekimlerimiz de sağ olsunlar, hep RAM'lara telefon açıyorlar, hastalarımız gidiyor, biliyorsunuz sorunları ama biz Genel Müdürümüzle görüştük, Mustafa Otrar hocayla, RAM Genel Müdürü, hani, o bize odyolog istihdamı için öneri verdiğini söyledi. Bu konuda bize destek olursanız çok seviniriz.

Evet, rehberlik araştırma merkezlerindeki problemler bunlar ama bu sadece işitmeyle ilgili değil, tüm uzmanlık alanlarının orada yansıtılması, temsil edilmesi gerektiğine inanıyoruz biz.

Evet, okul, odyolog ve RAM iş birliği protokolleri... Yani bizler bunları hep gönüllü yapıyoruz, kulak burun boğaz hekimlerimiz de gönüllü yapıyor. RAM'ları arıyorlar, okulları arıyorlar yani bunları aslında aramak zorunda değiliz ama yapıyoruz çocuğun bir an evvel doğru bir şekilde eğitim alabilmesi için. Tabii ki en büyük şeyimiz de kırsal bölgelerde. Bazen, benim yaptığım alan çalışmalarında, kırsal bölgelerde aslında problemler çok daha kolay halledilebiliyor ama büyük şehirlerimizde birazcık daha zorlayıcı olabiliyor problemler.

Diğer konu, istihdam ve ekonomik katılım. Bundan hocalarımız da bahsetti zaten. İşverenlerin farkındalığı düşük ve odyolog istihdamı yetersiz. Burada da bizler dernek olarak işitme dostu iş yeri rehberliği hazırladık ve bunu bazı gürültülü iş yerlerine sunduk. İstihdam etmelerinin çözüm önerilerini sosyal medyadan ve bir sürü referans göndererek devamlı sağlıyoruz. Bir de ASM'lerde de ilgili uzmanların yerleştirilmesinin -her ASM de değil tabii- bazı pilot ASM'lerde de ilgili uzmanların yerleştirilmesinin belki bu çözümleri de getirebileceğine inanıyoruz.

Erişilebilirlik ve katılımcılık açısından bazı problemlerimiz var. Özellikle kamu binalarında, toplu taşımada ve acil anons sistemlerinde işitsel erişilebilirlik sınırlı. Artık işaret dili ve altyazı desteği birçok yerde var ama yine onlar da sınırlı olmakla beraber, görsel destekli uyarı sistemlerini önerdik biz. İşitme kaybının rehabilitasyonu konusunda kamu alanlarında farkındalığın oluşturulmasını önerdik ve altyazı desteğinin daha zorunlu hâle gelmesini öneriyoruz ki erişilebilirlik daha rahat olsun.

Evet, aslında bizim en çok dilediğimiz şey... Hep anlatıyoruz, erken tanı var, evet, 93 tane referans merkezimiz var, tanı konuyor, işitme cihazını bir şekilde alabiliyorlar. Ki onda da çok zor çünkü devlet desteği çok çok az. Şu an bir cihazın maliyeti 30 bin lira, en düşüğü ve devletin ödediği... Şimdi yeni SUT'lar çıktı ama işitme cihazındaki şeye erişemedim ben. 4 bin, 5 bin ile 7 bin ile 10 bin arasında değişiyor çocuklar ve yetişkinler arasında ama bunları şeyler ödeyemiyorlar. İşitme cihazı aldı, altı ay sonra kullanacak, değerlendirecek, sonra koklear implanta geçmesi gerekiyor ki bu süreci geçirmeyelim erken müdahalede. Ancak 220 bin lira şu an bir koklear implantın fiyatı, o da en düşük işlemciye sahip yani 5.200 euro ameliyat için gereken tutar. Ancak şu an yeni SUT'ta ödenen 173 yani yaklaşık 13 bin lira bir artış önerilmiş. Buradaki en büyük problemimiz... Ben üniversite hastanesinde çalışıyorum. Devlet hastanesine başvuran hastalarımız daha şanslı çünkü onlardan "bağış" altında bir para -hocamız da biliyordur- alınmıyor ancak üniversite hastanelerinin durumu iyiye yaklaşık olarak 50 bin liraya yakın bir fark çıkıyor. Bu farkı mesela benim hastanem ödeyemiyor, diyor ki: "Ben ayda sadece 5 kere ameliyat yapabilirim." Gazi Hastanesi aynı şekilde ama durumu iyi olan üniversite hastanesi diyor ki: "Bu farkı 10 bin liraya düşürebilirim." Şimdi, adaletsiz bir şey var üniversite hastaneleri arasında. Yani bu bizi çok yoruyor ve çok üzüyor. Hastalar sırada ve hastaları da seçerken hekimlerimiz ve konseyler genellikle çocukları öne alıyorlar ama yaşlı hastalar var yani o kadar çok bekleyen hasta var ki... Devlet hastanelerine gidecekler ama devlet hastanelerinde implant yapılamıyor her merkezde. Devlet hastaneleri asla bir fark almıyor yani böyle bir farklılık var. Bu yani tüm Türkiye'de, koklear implantta yaşanan aslında en büyük sorun. Koklear implant zamanında yapılamazsa işitme eğitimi alamıyor. İşitme eğitimi de almazsa o işitme engelli çocuk, birey hayatı hiçbir zaman eşit bir şekilde yaşamıyor ki devletin verdiği bu kadar çaba bir anda boşa gitmiş oluyor. Yenidoğan taraması var, okul taraması var, okul öncesi tarama yani aslında bütün bakanlıklar ve kamu yönetimi çok güzel çalışıyor ama buradaki ekonomik şey bizi çok bağlıyor. Ben bunu da belirtmek istedim. Aslında çok büyük bir problem bu bizler açısından.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Şehir hastanelerinin sayısının artmasının özellikle bu sorunun çözümü açısından sizce bir faydası oldu mu?

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKİYILMAZ - Hocam, biz, şimdi -birazdan onu da göstereceğim- büyük şehirlerde olabiliyor ama küçük şehirlerde hâlen mesela implant yapan hocamızı bulamıyoruz yani implant yapamıyorlar, bazıları da bu farklardan dolayı yapmak istemiyor, başhekimlik istemiyor. Yani, böyle o kadar küçük sorunlar var ki işte...

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Ama sizce her merkezde koklear implant yapılmalı mı?

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKİYILMAZ - Her merkezde yapılmasına gerek yok Hocam. Ama 5 hasta, mesela bizim üniversite için çok az, Gazi için az ve bir de farklı mesela... Evet, aylık 5 hasta.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Çok az ama. Mesela ben Fırat Üniversitesinde öğretim üyesiydim, kulak burun boğazda.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Biraz da üniversitenin de kendi durumuyla alakalı.

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKİYILMAZ - Üniversitenin kendi durumu Hocam.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - İşte ben oraya getirecektim Başkanım. Normalde üniversitelerin yönetimleri bu işi çözebilirler.

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKİYİLMAZ - Hocam, çözümü yok yani işte o bizi üzüyor. Yani bu konuda bir standart uygulama olabilir. Yani hastalar bir tarafa yığılıyor, sonra sıra bekliyorlar, ondan sonra, işin kötüsü, özele gitmeye başlıyorlar.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bu konunun belki denetiminin yapılması lazım yani üniversite hastanelerinin daha nitelikli bu iş...

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKİYİLMAZ - Keyfi Hocam, evet, keyfi Başkanım yani bu keyfiyet bizleri, hastalarımızı dışarıya yönlendirmelerine yol açıyor yani işin aslı, en büyük problem bu.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - İmkânı var, yapabilir ama evet, buna bakmak lazım.

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKİYİLMAZ - Mesela Hocam, özel bir vakıf hastanesi var...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bakılıyordu aslında da şimdi de belki bakılıyordu.

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKİYİLMAZ - İsim de vermeyeceğim, Ankara yapıyor ama başka bir ildeki şubesi yapmıyor "Ben bu parayı bağış olarak alamam." diyor. Yani kendi şeylerinde bile çelişiyorlar. Hani, biz de dernek olarak iki yıldır bunun üzerinde çalışıyoruz yani birçok yerden bilgi aldık ama bu, bizim en büyük problemimiz. Çünkü implant olmazsa işitme cihazı yetersizdir, işitme eğitimi de hiçbir işe yaramayacak.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Hocam bir rakam var mı? Kaç kişi bekliyor böyle?

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKİYİLMAZ - Hocam, ben şimdi sayıları size söyleyeyim o zaman, buradaki sayıları, önemli hususlar. Şimdi, hocam, ben devletimize tekrardan çok teşekkür... Yani bu, dünyanın hiçbir ilkesinde yok, rehabilitasyon merkezleri. Yani bu, Millî Eğitim Bakanlığımızın sürdürdüğü son derece güzel bir sistem. Şu an, tüm engelli, işitme engelinin dışında, 620 bin rehabilitasyon merkezi ve Türkiye'deki mevcut kurum sayısı 3.575 adet. Devletin özel eğitim uygulama okullarına yani kendi uygulama okullarına giden, rehabilitasyon merkezlerine giden öğrenci sayısı 750 bin. Rehabilitasyon öğrencisi olarak tanımlanmış -bunların hepsini RAM'lardan biz aldık- 820 bin öğrenci var ama 70 bin öğrenci ortada yok yani hiçbir şekilde eğitim alamıyor ve en kötüsü de bunlardan da 23.700'ü işitme engelli. Hani bunlar, sayılar çok korkunç ve bunların çoğu da tabii Türkiye'deki işitme engeli gerçekten ağır, genetik problemler, konjenital problemler, işitme sağlığına dikkat etmememiz yani bir sürü unsur var. Bu nedenle, çok hafif derecede işitme kayıpları değil bu bahsedilenler, çok ağır yani orta dereceden totale yakın olan işitme kayıpları yani mutlaka implanta gidebilecek bir grup bizde, Türkiye'de çok fazla.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tabii, buyurun.

YÜCEL ARZEN HACIOĞULLARI (İstanbul) - Yani bir soru değil ama az önceki konuşmamı tamamlamak adına bağlamdan çok da kopmadan hemen girmek isterim. Hocam, Komisyon toplantılarımızın ta başında, sanırım Şükrü Erbaş'a ait ironik bir şiir: "Köylüleri niçin öldürmeliyiz?" şiirinden hareketle "Engellileri neden öldürmemeliyiz?" diye -Hocam size konuşuyorum- sormuş ve adı "Engelli Bireylerin Sorunlarını Araştırma" olan Komisyonumuzu araştırma ve sorgulama alanının engellilere duyduğumuz ihtiyaçları araştırmak olarak bu kapsama zorlamış durmuştum. Zira, Komisyonun asıl amacı bu benim için. Tam bir aydınlanmacı akılla sorulmuş bir sorudur: "Köylüleri niçin öldürmeliyiz?" cevapları da son derece rasyoneldir. Meraklısı aydınlanma ne menem bir şey, nasıl bir şiddet içerdiğini görmek isteyen şiiri okusun. Aynı akılcı, rasyonel, aydınlanmacı, iyileştirici, ıslah edici, eğitimi şart koşan anlayışı yani objektivist, pozitivist zihni ve bu zihnin şiddetini gördüğüm için araya girmiştım. Eğitim denilen şey, evrensellik adına kısmi olana, yerel olana, öteki olana uygulayan anlayış şimdi de engellilere normalleşme adına bir şiddet uyguluyor. Tekerlekli sandalyede basketbol oynamak, kolsuz kadınlara sarılma terapileri falan. Biz iyileşmek istemiyoruz yani biz sizleşmek istemiyoruz. Bir sağırı sizin frekans aralıklarında duymadığı için engelli olarak tanımlıyorsunuz ya... Bir kör sahi kör değil, şimdilerde "görme engelli" diyoruz, oysa merhamet bir köre âmâ diyebilmek ve onu âmâ aleminin Musa'sı, habercisi olarak görevlendirmek. Eğitim metodolojiniz normalleştirme, iyileştirme yani sizleştirmeye yönelik. Bütün adına "eğitim" dediğimiz süreci Türkiye Yüzyılı'nda yeniden inşa ederken "merhamet" denen kavramı yeniden düşünmenizi öneriyorum.

Teşekkür ederim.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Cevap verebilir miyim, yoksa bitsin sonra mı konuşayım?

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Buyurun.

Böyle karşılıklı şey gibi değil, Vekilimiz kayıtları tekrardan bir tamamlamak için az önceki konuşmasını aldı.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Ben burada şeyi sormak istiyorum: "Eğitim" denen şey nedir sizce? Yani niçin eğitim yapıyoruz?

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ben söyleyeceklerinizi kayda düşmek için... Yani Vekilimize tekrar soru sorma şeyi olmasın.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Yani ben anlamaya çalışıyorum.

YÜCEL ARZEN HACIOĞULLARI (İstanbul) - Ben anlayamayacağınızı tahmin ettim, hemen anlayamayacağınızı tahmin ediyorum. O yüzden yazarak okudum ben de, siz de Komisyon toplantısından sonra bir alıp bakın.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Tamam, sonra konuşalım biz sizinle o zaman, teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkürler, sağ olun.

Buyurun.

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKİYİLMAZ - Ben son olarak bu illerimizde hani işitme sağlığının zor olduğu illerde odyolog ve implant ya da işitme cihazı belirleyerek bazı farkındalık projesini yaptık. Amacımız, il millî eğitim müdürlüğüyle, il sağlık müdürlüğüyle toplantılar yapıp özel eğitim uygulama okullarında işitme sağlığını harekete geçirmek. Biz Tokat'la başladık, daha yeni başladım ben, Tokat Pazarcık'ta köylere gittik, orada halkevlerinde konuşmalar yaptık, taramalar yaptık, öğretmenlerimize bilgi verdik ve çoğunun da sonradan oluşacak işitme kayıpları hakkında bilgisi olmadığını gördük. Taramalar gerçekten çok değerli oldu. Halk eğitim merkezinde öğretmenlerimizi bilgilendirdik. Öğretmenlerimizin bu konuda ne kadar eksik olduğunu onlar da söylediler. Yani, tabii, biz, dernek olarak gönüllülük üzerine bunları yapmak durumundayız zaten ama devletimizden de biraz destek istiyoruz. Okul ziyaretleri yaptık, daha sonra bunu Sivas'ta gerçekleştirdik. Tokat'ta da İl Millî Eğitim Müdürümüzün ve İl Sağlık Müdürümüzün de katılımıyla bize çok güzel bir bilgilendirme toplantısı yapıldı, kulak burun boğaz hekimlerimiz de katıldı. Üç gün boyunca Tokat'ta

mesela 6 eğitim kurumuna gittik 146 çocuk taradık ve taradıklarımızdan 5'i kaldı, bunların hepsi yeni doğan işitme taraması yaptırdığı hâlde. Hani buna dikkat çekmek istiyoruz, sonradan oluşabilecek ya da yanlış tanılanabilecek de var, bu tüm dünya ülkelerinde de geçerli. Bunlara dikkat çekmek amacıyla hazırladık. Daha sonra Sivas'a gittik arkasından. Aynı şekilde Sivas'ta da ziyaretlerimizde ve taramalarımızda bulunduk. Eğitim kurumlarımızda yine, öğretmenlere bilgilendirme toplantıları yaptık ve toplantılar sırasında 4 eğitim kurumunda 70 özel gereksinimli... Mesela dikkat çekecek diğer bir konu da işitme engelinin dışında özel gereksinimli bireylerde de işitme kaybı var, onların da taramalarının yapılması gerekiyor, taradıklarımızın da 26'sı kaldı ve bu taramalarımıza mutlaka bir kulak, burun, boğaz hekimiyle beraber gidiyoruz. Panellerimizi yaptık ve bunları panellerde katılanlara sunduk. Amacımız mesela şimdi önümüzdeki hafta Çorum'a gideceğiz. Bu şekilde işitme sağlığı farkındalığının daha az olabileceğini düşündüğümüz bölgelere giderek dernek olarak halkımıza, öğretmenlerimize yapıp eğitimlerimizi tamamlamayı amaçlıyoruz.

Ben teşekkür ediyorum dinlediğiniz için.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyoruz.

Hemen hızlıca devam ediyoruz. Bugün çokça sunumumuz var.

Boğaziçi Üniversitesi emekli öğretim üyesi Profesör Doktor Sayın Sumru Özsoy'a, söz veriyoruz.

4.- Profesör Doktor Sumru Özsoy'un, işitme engellilikte ilk ve orta eğitim, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

PROF. DR. SUMRU ÖZSOY - Çok teşekkür ediyorum.

Ben şu anda açıkçası, galiba şimdiye kadar sorulmuş bazı sorulara değineceğim ve öneriler olacak çünkü ben işitme engellilikte ilk ve orta eğitim üzerinde duracağım. İşitme engellilik bir noktada bireyin elinde olmayan bir durum ama hangi yaşta veya doğuştan itibaren de olsa o birey, bir bireydir ve bir birey olarak, bir toplumun bireyi olarak kendisinin o toplumda bilişsel gelişimini gerçekleştirilmesi ve tamamlaması için her türlü hakka sahiptir. Bir işitme engeli oldu diye, o bilişsel gelişiminden en ufak bir şekilde onu geri tutma hiç kimsenin hakkı değildir. Şimdi, peki, bu durumda bu bilişsel gelişim nasıl oluyor? Bir eğitim sonucu oluyor. Peki, eğitim neyi içeriyor? Aslında eğitime baktığımız zaman, aile, tabii, bunun çok önemli bir parçası. Çocuk bir aileye doğuyor. Eninde sonunda öğrencinin kendisi veya bireyin kendisi bir öğretmen oluyor bir şekilde. Tabii o öğretmenin niteliği eğitimin verildiği kuruma göre değişik olabiliyor ama bir öğretmen var ve bir de bu eğitimi gerçekleştirmek için kullanılan malzeme var. Yani eğitim, bu 4 birimin bir şekilde -herhangi bir engelliliği olsun veya olmasın- her bireyin bu toplum içinde, bu hayat içinde, kendi hayatı süresinde bilişsel gelişimini tamamlaması ve en üst düzeye getirmesi için gerekli olan her şeyi bir toplumun eğitim sistemi vermek zorunda. Şimdi, işitme engellilik açısından veya genel toplum, bireyler açısından baktığımız zaman işitme engelliliğe, ne gibi bir durum ortaya çıkıyor? İşte, bir anne-baba var, bu anne-babanın iki tür -yani işitme engellilikten bahsettiğimiz için bir noktada- iki ayrı niteliği olabilir. Bir nitelik, anne-baba sağır olabilir. Bu sağır anne-babaya bir çocuk doğar, çocuk sağır olur veyahut da çocuk duyan bir çocuk olabilir. Peki, sağır çocuk doğduğu zaman nedir? Sağır çocuk sağır anne-babaya doğduğu zaman önünde bir dil vardır çünkü sağır anne-baba bir dille iletişim kurmaktadırlar birbirleriyle ve de bir noktada kendi küçük ailelerinin dışında diğer sağır kişilerle o dille iletişim kurmaktadırlar ve bir şekilde bilgi alışverişi yerine getirilmektedir. Peki, sağır anne-babaya duyan bir çocuk doğduğunda ne oluyor? Şu anda söyleyeceğim yani ifade edeceğim, dünyanın en şanslı kişisi çünkü doğduğu andan itibaren o çocuk 2 dilli. Sağır anne-babaya doğduğu için işaret dilini doğal olarak ediniyor; kendisi duyduğu için, sağır olmadığı için, zaten konuşan bir ortamın içinde olduğu için -yüzde oranı açısından, işte, radyoda duyuyor, komşularından duyuyor, şeyden duyuyor- konuşulan dili de öğreniyor. Böylelikle 2 dilli olarak -bunlardan bir tanesi işaret dili, bir tanesi toplumun konuştuğu dil- doğal olarak edinerek bu çocuk gelişiyor, büyüyor. Peki, duyan anne-babaya bakalım şimdi. Bir anne-baba var, duyuyorlar, onların çocukları oluyor, duyan çocuk doğuyor. Tamam, duyan çocuk annesiyle, babasıyla konuşarak büyüyor benim büyüdüğüm gibi. Ama duyan anne-babaya bir de tabii sağır çocuğun doğma olasılığı var. Sağır çocuk duyan anne-babaya doğduğu anda ne oluyor? Duyan anne-baba işaret dili bilmiyor, çocuk duymuyor, anne-baba sağır çocuğa bir noktada hazır değil. Çocuk doğduğu andan itibaren bilişsel gelişim başlar ve o bilişsel gelişim etrafıyla iletişimle, ondan sonra da okul çağına geldiği zaman veya bir eğitim kurumuna yollandığı zaman oradan aldığı bilgiyle bilişsel gelişimini tamamlar. Ama duyan anne-baba bir noktada hazır değil, işaret dili bilmiyor ve de kendileri konuşuyor ama çocuk duymuyor. Böylelikle doğduğu andan itibaren duyan bir çocuğa girdi olarak verebileceğimiz bilgiden o çocuk yoksun oluyor, verilmemiş oluyor ve o çocuk, bir şekilde, işte, tanı konuncaya kadar, tanı konduktan sonra bütün yardımlar gelinceye kadar duyan çocukların edindiği bilgiden yoksun olmuş olarak gelişiyorlar, yaşları ilerliyor. Peki, bu nedir? Bu, aslında, dil ediniminde bütün çocuklar için kritik dönem denilen -biraz önce sayın uzmanımız da şey yaptı- o 0-3 yaş dilimi çocukların dil edinimi için çok çok önemlidir çünkü o 0-3 yaş dilimi içinde çocuklar etraflarındaki dilin temelini içselleştirirler. O 0-3 yaş dilimi içinde çocuk bir noktada okula gitmez, dil öğretilmez çocuğa, çocuk dili edinir, duyarak veya eğer sağırırsa ve de sağır anne-babaya doğmuşsa etrafında gördüğü işaret dilini herhangi bir şekilde öğretilmeden edinmeye başlar. Anlar ki şu anne demektir, bu baba demektir Türk işaret dilinde. Bu kritik dönemin dışında -yani bu 3-4 yaş sırasıdır- o sürenin üstünde ilk defa bir dile maruz kaldığı zaman çocuk, artık ondan sonra edinmesi yavaş yavaş daha da zor olmaya başlıyor.

Şimdi, bir durumda, o zaman düşünmemiz gereken ve de aslında rehabilitasyon merkezlerinde de -Millî Eğitim Bakanlığının geliştirdiği ve de geliştirmeye eminim devam edeceği- aileye daha fazla... Çünkü çocuk 0-3 yaş dilimi içinde daha henüz kendisi tam kontrol değil, sadece gördüğünü tekrar etmekte ve de konuşursa yeni yeni sözcükler yoksa işaretler oluşturmakta. İşte, burada ailenin bir noktada gerçekten destek görmesi gerekiyor ki yani sağır, işitme engelli bir çocuk varsa ona nasıl yaklaşılabilecek... İşte, kitapçıklar, görsel malzeme, halk eğitim kursları bu ailelere verilebilecek. Kamu spotlarının olması bence çocuğu işitme engelli olsun veya olmasın bütün toplumun bu olgudan... Yani herhangi bir ailenin herhangi bir anda değişik nedenlerden dolayı işitme engelli çocuğu olabilir ve o çocuğun hakkı, o bilgiye erişebilmesi duyan çocuk kadar kesin ve de aynı derecede önemlidir.

Şimdi o ilk 3-4 yaşları değerlendirdik. İşte, çocuk koklear implant oldu veya işitme cihazı kullandı, gelişiyor, 4 yaştan sonra da yavaş yavaş okula şeyi... Peki, nasıl öğreniyoruz, nasıl bilgi ediniyoruz? İşte, genelde duymayla çünkü duyan bir çocuk yolda yürürken arkasından gelen arkadaşından duyduğu bir şeyle bilgisini genişletebiliyor. Görme, tamam ama ne gördüğünü, ne anlama geldiğini ancak dille -herhangi bir dil, işaret dili veya konuşulan dil- tam olarak ne anlama geldiğini yavaş yavaş geliştirebiliyor. Ondan

sonra da okuma tabii. Okuma da nedir? Okuma dediğimiz görsel bir şey ve de konuşulan dilin siyah beyaza dökülmüş hâlidir yani şu anda bu ekranı okuyorsak bunu Türkçe okuyoruz. Yani işitme engelli çocuğun da bilgi aktarımında, okullara baktığımız zaman -bilgi aktarımı nedir- genelde okullarımızda bilgi aktarımı sözel olarak veriliyor. Peki, sözel olarak verildiğinde, bu, Türkçenin bilindiğini varsayıyor ve okula giden, duyan çocuklar Türkçeyi duyuyorlar ve de öğretmenlerini anlıyorlar. İşitme engelli çocuk işitme engelli anne-babaya doğmuşsa veyahut da o zamana kadar bir şekilde şey yapmışsa işaret dili biliyor ama girdi olmadığı için -girdiyi biraz sonra şey yapacağım- koklear implantlarda bile duyan çocuk olarak doğmuş olan kişilerdeki düzeye hiçbir zaman erişemiyor. Böylelikle bilgi aktarımı deyip... Bilgi birikimi dil açısından ne kadar sözelse çocuk ona göre okuyacak ama eğer Türkçeyi bilmiyorsa okuma düzeyi tabii daha düşük olacak ve de arkadan, sonunda artık, öğrenimle diplomasını alacak ama şey yapacak. Peki, bu bilgi erişimi nedir? Bilişsel gelişim demek. İşte, TİD'le bütünleştirilmiş bir işaret dili ve sözel dil temelli bir eğitim verebilirsek bu çocuklara, o zaman eğitimimiz tam olacak. Ama işaret dili ve sözel dil dediğimiz zaman, dili sözcüklerle konuşuyoruz ama yalnız sözcükler değil, tümce hâlinde konuşuyoruz, bir bütün oluyor; o bir bütün, bir paragraf oluşturuyor. Onun için, sözel dil dediğimiz zaman çocuğun Türkçeyi öğrenmesi gerekiyor, Türkçenin kurallarını öğrenmesi gerekiyor. Türkçe bir yabancı dil işitme engelli çocuk için, elinde zaten, inşallah, kullandığı bir dil var, işaret dili var ama bu bilgi birikimine erişebilmesi için, o düzeye erişebilmesi için de Türkçeyi öğrenmesi gerekiyor. Bunun için de TİD'le bütünleştirilmiş ve beslenmiş bir sözel dil eğitimi, iki dilli bir eğitim çok önemli burada. TİD alanında -biraz önce de gene Anadolu Üniversitesinden uzmanlar bahsettiler aslında- öğretmen yetiştirmede şu anda biraz gelişim var ancak çok daha fazla materyal ve öğretmenlerin işitme engellilerin öğretmeni olarak, özel öğretmen olarak yetiştirilmelerinde ve onların hazırlanmasında katkılarımızın daha fazla olması bekleniyor. TİD'i anadili olarak bilenlerin öğretmenlere bu düzeyde de... Bir de TİD'in duyan kişilere yani bana ve burada duyan olarak doğmuş büyümüş olan kişilere öğretilmesinde TİD'i anadili düzeyinde bilenlerin -ki bunlar kendileri işitme engelli olabilirler veyahut da "CODA" dediğimiz işitme engelli anne babaya doğmuş olan duyan kişiler olur- öğretmen olarak, TİD öğretmeni olarak yetiştirilmesi ve atanabilmesinin yolunu açmamız gerekiyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hocam, süre konusunu hatırlatmam gerekiyor, kusura bakmayın ama daha 5 sunumumuz var.

PROF. DR. SUMRU ÖZSOY - Anlıyorum, tamam.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Mecliste de bütçe görüşmeleri devam ettiği için oylama başlayacak bir buçuk saat sonra muhtemelen, ona yetişmemiz gerekecek.

Buyurun.

PROF. DR. SUMRU ÖZSOY - Anlıyorum, tamam yani ben on dakika olarak belirlemiştim, onu yapmaya çalışıyorum.

Şimdi, işitme engellilerin ve de işte, koklear implantlı kişilerin işiten ve duyan çocuklar düzeyinde olduğuna dair bazı kanılar var ancak yapılmış olan çalışmalar bunun tam geçerli olduğunu göstermiyor açıkçası. Yapılan çalışmalarda işitme engelli yetişkinlerin okuma ve yazma becerilerinin işiten akranlarına göre daha geride olduğu görülmüştür; Makaroğlu, 2012. İşitme engelli yetişkinlerin okuduğunu anlama sürecinde güçlüklerle karşılaştığı, aynı şekilde işitme engelli öğrencilerin işitenlere göre sözcük yapısının farkındalığının çok daha düşük olduğu, ki Türkçe gibi bir dilde bu tabii çok büyük bir sorun yaşıyor.

Sonuç olarak, Millî Eğitim Bakanlığının aslında bazı verilerine baktığımızda -bu gerçi 2014-2015 rakamları- işte, anaokulunda öğrenci sayısı 30; bakın, önemli olan, o zamanki ilkokulda 4.500, ortaokulda 4.204, lisede 531 işitme engelli yani 4.500'lerden 531'e düşüyor. Yükseköğretimde, tabii, buna baktığımız zaman oran çok daha düşük. Böylelikle görüyoruz ki bilgi edinim derecesi işitme engellilik derecesine göre ters orantılı ve bilgi edinim derecesi doğuştan ya da erken duyma tanısıyla, kayıpla ters orantılı oluyor. Aynı şekilde, koklear implantlı ve normal işiten kişilerin dilsel becerilerine baktığımız zaman, koklear implantlı çocukların yaşına uygunluğu sadece yüzde 63'ü alıcı dilde ve de yüzde 50'si kendini ifade etmede başarılı oluyor yani yüzde 37'si duyduğunu daha tam anlayamıyor koklear implant olmasına rağmen, yüzde 50'si de kendini ifade etmede zorluk çekiyor. Aynı şekilde, koklear implantlı işitme engellilerin ortalama konuşma uzunluğunda doğal duyan çocuklara göre gruptan anlamlı olarak daha düşük bir sonuç elde edildi ve erken dönemde kazanılan birçok yapısal özellik koklear implantlı çocuklarda normal işiten çocuklara göre çok daha az sıklıkta görülüyor.

Şimdi, buna göre acil uygulamalar olarak önerebileceğim, TİD öğreticilerinin, anadili TİD olan işitme engellilerin, CODA'ların ve TİD yeterliliği olan işitme engelli öğretmenlerin TİD öğreticileri ve tercüman olmalarının özellikle yolunun açılması; bu niteliklere sahip kişilerin TİD öğretmeni olarak atanmaları, KPSS gibi memuriyete atanma hakkı kazanan TİD bilen kişilerin öğretmenlik yapmalarının yolunun açılması. Herhangi bir kadroya atanıp da sadece engelli olduğu için atanıp orada şey değil, öğretmenlik yapmaları çünkü TİD öğretimi çok çok önemli. TİD öğretimi, işte, işitme engelli öğrenci bulunan kaynaştırma sınıflarında öğretmenlerin TİD bilmeleri, eğer öğretmenin kendisi TİD bilmiyorsa yanında bir TİD bilen, TİD'i anadil düzeyinde bilen bir yardımcı öğretmen gibi uzman öğretmenin söylediğini aktaran... Üniversitelerde TİD derslerinin seçmeli ders olarak verilmesi ki öğrenciler yetiştirilsin ve TİD sınavlarının, ÖSYM gibi sınavların işitme engellilerin daha başarılı olabilecekleri işaret diliyle düzenlenmesi ve verilmesi işitme engelli az sayıda lise mezunu olsa bile hiç olmazsa o öğrencilerin ÖSYM'yle üniversiteye girmesinin yolunu açacaktır. TİD öğreticisi eğitimlerine katılma kriteri olarak en az lise eğitim koşulu. Eğitim malzemesi olarak da görsel ve iki dilli yani işaret dili ve sözel dil temelli uygulamalar çünkü dünyada da uygulamalar böyle. Artık sağır çocuklar için işaret dili ve sözlü dil, iki dillilik seferberliği vardır birçok Batı ülkesinde, bizde de bunların olması gerekiyor ki böyle bir çalışma vardır. İki dilli öyküler, hem işaret diliyle hem de Türkçe içerikli 15 öykülü kitapçık yaratılmıştır ve bunları çocuklar hem izleyebiliyorlar, okuyabiliyorlar ve de öğrenebiliyorlar; ona göre bir malzeme geliştirilmiştir. Bunların sayılarının fazlaştırılması ve bu gibi çalışmaların da Millî Eğitim Bakanlığı tarafından uygulaya alınmasını, özellikle akıllı sistem içinde bunların kullanımının yolunun açılmasını öneriyoruz.

Çok teşekkürler.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Siz bu çalışmaları yaparken Millî Eğitim Bakanlığına bir öneride bulundunuz mu? Onlarla herhangi bir iletişiminiz var mı yoksa sadece üniversite olarak mı bunu çalıştınız?

PROF. DR. SUMRU ÖZSOY - Hayır, Millî Eğitim Bakanlığına epeyce sık bu şeyi gösterdik. Okullara gittik, Sivas'ta olsun, Kayseri'de olsun işitme engelli okullarında bunları paylaştık çocuklarla. İstanbul'da birçok okulda, aşağı yukarı 6 okulda öğretmenlerle

ve çocuklarla bu malzemeleri kullandık. Oradan gelen geri dönüşlere göre değişiklikler yaptık, düzenlemeler yaptık. Ümit ediyoruz ki belki Millî Eğitim, inşallah, bundan sonra bunu şey olarak hiç olmazsa kullanıma... Çünkü akıllı sisteme de açık bir eğitim malzemesi bunlar, o da mümkün olabilecek diye ümit ediyoruz ve belki de ümit ediyoruz ki açıkçası Komisyonumuz bizi bunda destekler.

Çok teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, Sumru Hocamıza teşekkür ediyoruz.

Şimdi, Ankara Üniversitesi ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dil Bilim Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Doçent Doktor Bahtiyar Makaroğlu'na sözü bırakıyorum.

Yine, on dakikayı hatırlatmak istiyorum, sonrasında 3 sunumumuz daha var.

Buyurun.

5.- Doçent Doktor Bahtiyar Makaroğlu'nun, yükseköğretimdeki işitme engelli öğrenciler, işitme engelli ya da sağır öğrencilerin eğitimine, Türk işaret diliyle eğitime ve Türk işaret dili araştırmalarına ilişkin sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

DOÇ. DR. BAHTİYAR MAKAROĞLU - Sayın Bakanım, sayın milletvekillerim, sayın Komisyon üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugünkü benim konuşmam aslında yükseköğretimdeki işitme engelli öğrenciler ve Türk işaretiyle eğitimin konusunda stratejik plan.

Aslında yükseköğretime baktığımızda biz aslında kartopunun en son aşamasını görüyoruz çünkü problemler git gide büyüyor; erken dönemden, okul öncesi dönemden başlayarak aslında işitme engelli bireylerin en son sorununu yükseköğretimde görüyoruz. Biz bunu nerede görüyoruz? Özellikle ÖSYM'nin istatistiklerinde görüyoruz çünkü ÖSYM'nin seçtiklerine baktığımızda aslında engel grupları arasında işitme engelli bireyler üniversiteye başladıktan sonra bırakan yani öğretim hayatını devam ettiremeyen büyük bir grup aslında. O yüzden aslında buradaki sorunun daha iyi çözülmesi, daha iyi betimlenmesi gerekiyor. Buradaki sorun aslında... Birçok şey, sorun zaten konuşuldu ama benim buradaki sunumum sorundan daha çok, neler çözüm önerisi olarak düşünülebilir üzerine.

Sunumumda üç tane farklı başlık var: Birincisi, işitme engelli ya da sağır öğrencilerin eğitime yönelik çözüm önerileri; ikincisi, Türk işaret diliyle eğitime ilişkin çözüm önerileri; üçüncü başlık ise Türk işaret dili araştırmalarına ilişkin çözüm önerileri. Çünkü buradaki durum biraz daha işitme engellilik durumundan yani işitme engelli bireylerin eğitime erişiminden, bir yandan da Türk işaret diline yönelik aslında birçok çalışmayı da barındırıyor; bunların hepsine alt başlıklarda kısaca bahsetmek istiyorum.

İlki aslında iki dilli ders kitapları. Aslında bizim burada iki dilli ders kitaplarından işitme engelli bireylerin yani sağır bireylerin dil problemleri nedeniyle; buradaki dil problemi, erişim problemiyle ilgili aslında eğitim materyaline erişiminin kolaylaştırılması. Bunu birçok gelişmiş ülke yapıyor ve burada yapılan şey aslında iki dilliler için materyale, işitme engelli bireylerin ya da sağır bireylerin aslında istedikleri dilde ya da erişebildikleri dilde materyale ulaşabilmesi aslında. Burada şu olabiliyor: Aslında kişinin, sağır bireyin Türkçe ediniminde kimi aksaklıklar olabiliyor, işaret dili ediniminde de yine benzer aksaklıkları olabiliyor. Bunlar iki dilli ortamda birini diğeri kapatıyor. Biz her zaman A, B planlarından bahsediyoruz ama dil gelişimi açısından baktığımızda hiç A ya da B planını düşünmüyoruz; o yüzden artık burada A, B planını da düşünmemiz gerekiyor.

Burada bir tane örnek göstermek istiyorum: San Francisco Üniversitesinin kütüphanesi; buradaki kütüphaneye baktığımızda Amerikan işaret dilinde yapılmış 119 tane kitap var yani 119 tane kitaba aslında işitme engelli, sağır birey orada Amerikan işaret dilindeki çevirisiyle ulaşabiliyor. Buradaki örneklerden biri de dil bilim terimleri yani dil bilim terimlerini isterse İngilizce karşılığında okuyabiliyor, isterse Amerikan işaret dilindeki karşılığını da bulabiliyor.

İkinci başlık ise Engelsiz Ders Platformu. Burada YÖK adına konuşmuyorum ama YÖK'te aslında Engelsiz Ders Platformu kurulması gerekiyor aslında. Biz bunu nerede gördük? Özellikle pandemide döneminde EBA'yla gördük aslında çünkü işitme engelli bireyler için aslında Türk işaret dili çevirileri hızlı bir şekilde yapıldı, çok başarılı bir şekilde yapıldı ve bu başarılı yapılan çalışmalar aynı zamanda hâlâ işitme engelli, sağır bireyler tarafından kullanılıyor. Bu da aslında o platformun ya da aslında engelli bireylerin burada Türkçe ya da Türk işaret dili incelemek ya da sonalamak değil aslında, buradaki engelli bireylerin erişebildikleri en iyi dilde, erişebildikleri maksimum derecede bilgiye erişmesi yani burada kastettiğim diller ya da bu dil ya da o dil önemli değil, önemli olan aslında bilgiye erişim burada. YÖK'ün engelsiz ders platformu şeklinde hazırlanacak on-line bir platform, yapılacak çalışmaların, iki dilli çalışmaların, iki dilde veri kaynakların paylaşılması açısından çok büyük önem taşıyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hocam, bu platformların -az önce de buradaki arkadaşlardan bu TRT'deki programlarla alakalı bir şey geldiği için aklıma takıldı- bir denetim mekanizması var mı yani uygun olup olmadığı bu kriterlere, uluslararası standartlara, neyse bu platformların?

DOÇ. DR. BAHTİYAR MAKAROĞLU - Burada şöyle platformlar: Aslında bunlar üniversitelerin ya da EBA kapsamında baktığımızda Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı içeriklerin çevirisini görüyoruz aslında; buradaki denetim zaten Millî Eğitim Bakanlığı kapsamında oluyor. Yükseköğretim kapsamına baktığımızda, bildiğiniz gibi, yükseköğretimdeki hiyerarşik yapı biraz daha farklı tipte çalışıyor bakanlıklardan. Aslında buradaki denetim şu şekilde oluyor: Üniversitenin hazırladığı çalışmalarının aslında YÖK tarafından kontrol edilip orada en iyi örneklerinin sunulması aslında. Buradaki A üniversitesi ya da B üniversitesi de önemli değil, önemli olan aslında iyi içeriğin en iyi şekilde sağır bireylere aktarılması.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Yok, işaret dili açısından uygunluğu...

DOÇ. DR. BAHTİYAR MAKAROĞLU - İşaret dili açısından baktığımızda zaten YÖK'ün Engelli Öğrenci Komisyonu var ve Engelli Öğrenci Komisyonunun yanı sıra aslında...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bununla ilgili işte, bir kontrol mekanizması, bir şey var mı? Çünkü her yaş grubunun farklı şeyi olabiliyor.

DOÇ. DR. BAHTİYAR MAKAROĞLU - Evet, bir kontrol mekanizması var. Evet, farklı kontrol mekanizmaları, aslında farklı kurumların da yapılışı var; YÖK'ün Engelli Öğrenci Komisyonu var, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Türk İşaret Dili Bilim ve

Onay Kurulu var, Türk Dil Kurumunun aslında işaret diliyle ilgili kurulu var. Yani aslında birçok kurumun burada kurulu var ve etkin bir şekilde çalışıyorlar.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bunların yapısı kimlerden oluşuyor? Muhatabı siz misiniz, tabii, bunu bilemiyorum ama hani, içerikte görünce bu platformları, o yüzden sormak istedim.

DOÇ. DR. BAHTİYAR MAKAROĞLU - Yapısı farklılaşıyor çünkü...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - STK'ler var mı mesela?

DOÇ. DR. BAHTİYAR MAKAROĞLU - Şöyle örnek vereyim: STK'ler var, örneğin YÖK'ün Engelli Öğrenci Komisyonunda STK'ler de yer alıyor. Aynı zamanda, Aile Bakanlığı'nda da aslında STK'ler burada yer alıyor. Bunun yanı sıra, sadece ÖSYM gibi diğer kurumlarda ya da burada Millî Eğitim Bakanlığı gibi diğer bakanlıklar da aslında o Komisyonun dâhilinde oluyor. Buradaki çözüm önerisi sadece bir bakanlık ya da bir kurumun tekelinde ya da onun önderliğinde değil aslında bir koordinasyonla yapılan bir çalışmayla gerçekleşiyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Katılımcı bir anlayışla...

DOÇ. DR. BAHTİYAR MAKAROĞLU - Üçüncü konu aslında engelsiz TİD çeviri. Biz burada çok iyi örneklerini görüyoruz Türkiye'de. Buradaki en iyi örnekler aslında Sağlık Bakanlığının yaptığı ESİM uygulaması yani Engelsiz Sağlık İletişim Merkezi ve Aile Bakanlığının yaptığı e-Ailem uygulaması ve burada farklı şekillerde aslında işitme engelli, sağır bireylere aslında çeviri hizmeti yapılıyor; burada sağlık hizmetleri ya da diğer erişilebilirlik üzerinde yapılıyor fakat şu ana kadar aslında biz eğitim alanında bunu görmedik fakat eğitim alanında bunun daha iyileştirilmesi gerekiyor. Aslında birçok gelişmiş ülkede üniversitelerde artık merkezî çeviri yöntemiyle, uzaktan çeviri yöntemiyle ders içeriklerine erişebiliyorlar sağır bireyler. O yüzden sağır bireyin bir derse katılması aslında bir sorun yaratmıyor çünkü bilgisayarından ya da tabletinde açıyor ve aslında ders ortamında merkezî çevirmene ulaşarak ve anlık olarak çeviri gerçekleşiyor. Bunun yapılması için aslında gerekli bilgi donanımı ve gerekli tecrübe aslında diğer bakanlıklar tarafından da var; bu yüzden sadece bunun uygulamaya geçirilmesi gerekiyor.

Bir sonraki aşama aslında Türk İşaret Dili Bilim Terimleri Sözlüğü çünkü aslında biz sözlükçülük açısından baktığımızda bazı alanların aslında iyi betimlenmesi gerekiyor ve burada aslında bilim çok önemli yani Bilim Terimleri Sözlüğü... Şunu düşünmemiz gerekiyor: Türk işaret dilini ya da işitme engelli bireylere biz nerede görüyoruz? Ameliyathanelerde bile görebiliyoruz; orada bile aslında özellikle lokal anestezinin yapıldığı durumlarda aslında kişinin işaret dili çevirisine ihtiyaç var. Bunun örneği Polonya'da var, şu anda 2022 ile 2024 yılları arasında yapılan bir proje var ve Polonya'da aslında tıp terimleri sözlüğü oluşturuldu işaret dilinde ve böylece aslında hem işaret dili tercümanlarına hem de aslında sağlık alanında gelişmek isteyen işitme engelli sağır bireyler için aslında bilim terimleri sözlüğü oluşturuldu.

Bizim de aslında terimlerimiz var; "Anjiyo" terimi var yani Türk işaret dilinde sağlık terimiyle ilgili birçok terim var, sadece bunların betimlenmesi gerekiyor ve betimlenmesinin de öncülüğünün aslında yapılması gerekiyor, belki de bunu aslında TÜBİTAK gibi kurumların özel çağrılı projeleriyle ya da ilgili önemli destekleriyle aslında bunun gerçekleştirilmesi gerekiyor. Yani burada aslında dilin eksikliğinden değil daha çok aslında betimlemenin yapılmamasından gerekli çağrılarının bulunmamasından kaynaklanıyor.

Başka bir konu, aslında işitme engelli bireyler arasında iki dilli sınavlar. "İki dilli sınavlar" dediğim de şu anda aslında birçok yönetmelik daha çok aslında konuşma dilini temelleyen sınavlar da oluşturuyor fakat üniversiteler ya da farklı kurumlar bunun için farklı yetkinlikler alabiliyor, sorumluluklar alabiliyor. Burada 2019 yılında Ankara Üniversitesinde yapılan bir örnekten bahsetmek istiyorum: İki dilli sınav yani sağır tercümanlar da sağır bireyler de işiten bireyler de aslında bu sınava girdi ve sorular iki dilde verildi ve cevaplar da iki dilde verildi yani kişilere istediği cevabı, bildiği akademik anlatımı işaret dilinde anlattı ve bunun aslında transkripsiyonu yapıldı ve kişi onayladı ve "Bu çeviri doğrudur." denildi ve bunun için. Yani o yüzden bizim buradaki önceliğimiz A ya da B dili değil burada önemli olanı -yeniden vurgulamak istiyorum aslında- bilginin erişimi burada çok önemli.

Başka bir konu aslında, yabancı dil olarak Türkçe destek programı. "Yabancı dil olarak" dediğimiz aslında belki de bu yanlış anlaşılabilir fakat "yabancı dil" dediğimiz aslında bir dil öğretim metodu. Biz aslında yabancı dilde yöntem açısından İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çok büyük bir gelişme görüyoruz ve ülkemiz ya da aslında Millî Eğitim Bakanlığının onayladığı ortak başvuru metninde aslında işitme engelli bireylere yabancı dil olarak nasıl öğretilmesi gerektiği aslında bu çok net bir şekilde belirlendi, ülkemiz aslında bunu kabul edip uygulamakta. Burada bizim yabancı dil olarak aslında işitme engelli, sağır bireylere nasıl öğreteceğimizi, nasıl destek programı oluşturacağımızı iyi düşünmemiz gerekiyor. Aslında bunu oluşturduğumuz zaman yani kişilerin yetkin bir şekilde... Burada şundan bahsetmiyorum, işitme engelli, sağır bireyin aslında yetkin bir şekilde konuşmasından ya da dinlemesinden bahsetmiyorum, önemli olan aslında okuyup yazmasından bahsediyoruz. Okuyup yazma becerisini aslında geliştirmesi, onlar için aslında bilgiye erişim için en büyük adım olacaktır.

Başka bir konu ise aslında işitme engelli, sağır akademisyen yetiştirme programı. Bildiğiniz gibi, aslında ülkemizde farklı zamanlarda akademisyen yetiştirme programları yapıldı. Buradaki listede, buradaki hocalarımızdan da var; Doktor Burak Uyanık da burada. Aslında biz ülkemizde birçok sağır uzman yetiştirdik, bunların bazıları profesör oldu, bazıları doktor oldu, burada örnekler bakalım. Mesela, Profesör Doktor Okan Kubuş var, Magdeburg Üniversitesi Almanya'da, doktora öğrencisi Hasan Dikyua var, doktora öğrencisi yine Cem Barutçu University of Texas'ta, Burak Uyanık Hocamız burada, Kocaeli Üniversitesinde; Sinan Bilginç Hocamız, Caner Doğan Hocamız ODTÜ'den, birçok örneğimiz var. Buradaki örneğimiz aslında şu: Biz buradaki bu bireyleri aslında yetiştirirken eğitimin ekosistemi bu bireyleri yetiştirmekten daha çok; bu kişileri kendi özverileri, aileleri, belki de hocaları, en yakındaki bireyler yetiştirdi. Örnek veriyorum: Okan Hoca bir profesör, Almanya'da Alman İşaret Dili Merkezinin ya da oradaki bölümün başkanlığını yapan bir hoca ve sağır bir hoca. Bu bizim için aslında hem sevindirici hem de üzücü bir durum. Sevindirici, çünkü buradaki bir hocamız aslında orada bir bölüm başkanlığı yapabiliyor, Alman İşaret Dili Bölüm Başkanlığı yapabiliyor. Üzücü olan durum, aslında bizim burada değil, orada istihdam edilmemiz üzücü bir durum. Okan Hoca bu arada yüksek lisansını ve lisansını aslında Türkiye'de yaptı, doktora sonrası oraya gitmek zorunda kaldı.

Bir başka soru, işitme engelli bireylerle ilgili bölümlerin açılması. Şu anda aslında işitme engelli bireylere, bazı bölümleri, özellikle Anadolu Üniversitesi Meslek Yüksek Okulunda görüyoruz, avantajlı oldukları bölümler var. Burada, örneğin; görsel iletişim,

grafik tasarım, fotoğraf, video gibi birçok bölümde aslında uzman olduklarını görebiliyoruz. Fakat bizim burada bakacağımız konu, özellikle Avrupa ya da gelişmiş ülkelerde aslında işaret dili tercümanlığı ya da işaret dili öğretmenliği konusunda sağır bireyleri aslında etkin bir şekilde kullanmamız gerekiyor. Almanya Cumhurbaşkanının tercümanlığını bile işitme engelli sağır bir tercüman yapabiliyorsa aslında bizim burada biraz daha düşünmemiz gerekiyor bu süreçte. Buradaki en önemli şey aslında Türk işaret dili öğretmenliği lisans programının açılması. Bu, aslında bizim en büyük amaçlarımız; Türk işaret dili tercümanlığı lisans programının açılması en büyük amaçlarımız arasında yer almalıdır.

Peki, başka bir konu da aslında Uygulama ve Araştırma Merkezi. Biz burada birçok üniversitenin aslında akademik birikiminden bahsediyoruz. Yani buradaki akademik birikiminden birçok -buradaki hocalarımızda olduğu gibi- Anadolu Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, ODTÜ ve Hacettepe Üniversitesi gibi aslında birçok birikiminden bahsediliyor ama bu birikimin de aslında bir yandan da ihtisaslaşması gerekiyor. Orada aslında Türk işaret dili ya da işitme engelliler için aslında özel araştırma merkezinde de bunun kurulması gerekiyor.

Peki, istihdam tarafına geldiğimizde, bildiğiniz gibi, aslında, 2014-2015 yılında YÖK bazı bölümlere zorunlu, diğer tüm bölümlerde ise Türk işaret dili dersine ekledi. Burada işaret dili demek istemiyorum, Türk işaret dili dersi çünkü aslında bu bir dil, işaret dili dediğimiz aslında konuşma dili onun karşılığı yani bir dil grubundan bahsediyoruz. Burada şu anda üniversitelerde aslında -kimi üniversiteler bunun farkında olup- işitme engelli sağır bireylere öğretmen olan bireylere ya da belli eğitimleri alan bireylere bu dersleri vermek için görevlendirildi fakat diğer bölümlerde işaret dili bilmeyen hocalarımız ya da kişiler işaret dili dersleri de vermekte. Bu nedenle, işitme engelli ve sağır bireylerin aslında üniversitelerde Türk işaret dili dersi vermek için gerekli mevzuatın uygulanması ve hazırlanması konusunda gerekli hazırlıkların yapılması büyük bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmakta.

Bir başka konu, merkezi sınav. Bildiğiniz gibi ülkemizde aslında bütün alımlar merkezi sınavla gerçekleşiyor ve burada ÖSYM yetkili kurum olarak karşımızda. Biz burada Türk işaret dili ile işitme engelliler konusunu düşündüğümüzde, aslında merkezi sınavın yani Türk işaretinde yapılacak merkezi sınav... Bu ne demek? Tercümanların alımından tutun Türk işaret dili öğretmenliğine hazırlanmasından ya da sağır bireylerin arasında Türk işaret dili yetkinliklerinden tutun farklı türlerde ÖSYM bünyesinde bir merkezi sınava ihtiyacımız var.

Dinlediğiniz için teşekkür ediyorum çünkü akademisyenler bazı çalışmaları on yılda yapıyorlar ama anlatabilecek sadece beş dakika bulabiliyorlar, o yüzden sabrınız için teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Çok başarılı, çok hızlı, çok aktif böyle hepimizi aldı içine.

Teşekkür ediyoruz, çok sağ olun.

Şimdi, sivil toplum kuruluşlarımızın sunumlarına geçiyoruz.

İlk sözü Türkiye Sağırılar Millî Federasyonu Yönetim Kurulu Başkanı Bülent Tekin'e vereceğiz.

Genişçe bir heyetle gelmişler, ben hızlıca heyet üyelerini de saymak istiyorum: Erzincan Sağırılar Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Tiber Can Arı aramızda, Farkındalık Derneği Başkanı Burak Uyanık, Dünya İslam Federasyonu Başkanı Muhammet İkbâl Yıldız, Farkındalık Derneği Yönetim Kurulu üyesi Fatih Aslan, Kemal Yurtbilir İşitme Engelliler Okulundan Esra Zeynep Karakaya, öğretmenimiz kendisi, Osmangazi Hüma Hatun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinden Merve Mert, Sincan İşitme Engelliler Derneği Başkanı Serdar İlyas Sarı, Anadolu Sessiz Umutlar Derneği Başkanı Onur Kerem Naz, Sağırılar Otomobil Türkiye Platformu Cihan Aksoy da heyet üyesi olarak bizlere bildirilen isimler. Belki eksikler, gelemeyenler olabilir ama bize gönderilen liste bu şekilde.

Sunumu Sayın Bülent Tekin yapacaklar.

6.- Türkiye Sağırılar Millî Federasyonu Yönetim Kurulu Başkanı Bülent Tekin'in, sosyal haklar, erişim, sağır toplumun sorunları ve çözüm önerileri hakkında sunumu

TÜRKİYE SAĞIRLAR MİLLÎ FEDERASYONU YÖNETİM KURULU BAŞKANI BÜLENT TEKİN - Herkese merhabalar.

Değerli Komisyon Başkanına, milletvekillerime, STK'lerimize, Başkanlarımıza, temsilcilerimize; bu vakti bize tanımladığınız, verdiğiniz için teşekkür ederiz.

Şu anda sağır odağında anlatmak istiyorum, birçok madde anlatmak istiyorum, zamanımız da az biliyorum. Şu anda zaman bizim için de önemli.

Sosyal haklar konusu, erişim konusu bizim için çok çok kıymetli. Kıymetli akademisyenlerimiz, Sumru Hocamız, Bahtiyar Hocamız, değerli hocalarımızın fikirleri çok çok kıymetli. Sumru Hocamızın ve Bahtiyar Hocamızın anlattıkları, o konular bağlamında da anlatmak istiyorum.

Sağırılarımızın en büyük problemi, sağır toplumunun en büyük problemi eğitim. Bunun çözümüne ihtiyacımız var. Akademisyen hocalarımız var, bizim için çok büyük bir avantaj bu. Daha önceki toplantılara katıldım, çok kısa bir şekilde anlatacağım.

Daha önce burada bir sunum yapmıştık, bir açıklama yapmıştım, sağırın ana dilde eğitim hakkından bahsetmiştim. Burada da bir arkadaşımız video çekmişti, biz videoyu paylaştık, görünür olmasını istedim herkes tarafından ve çok fazla beğeni aldı sosyal medyada bu konu, bu kadar olmasını beklemiyordum açıkçası. Çünkü bir patlama var, insanlar bir patlama yaşıyor bu konuda. 400-500 bin kişi bu konuya, bu videoya farkındalık oluşturdu. Hani ben burada kendimi ön planı sunmak için söylemiyorum bunu. Sağırın hissettikleri, iç sesleri var. Bu iç seslerindeki patlamanın olduğunu gördüğü için aslında bu kadar beğeni aldı. Bu yüzden de bu eğitim konusunun, ana dilde eğitim konusunun mutlaka çözüme ulaşması gerekiyor diye düşünüyorum. Çünkü farklı farklı konulardan anlatacağım ama öğrenciler, 0-6 yaş grubundaki öğrenciler, okul öncesi cihazlandırma çalışmaları var, bazıları da cihazlandırma çalışmasına katılmıyor, okula bir anda başlayabiliyorlar, hiç Türkçe bilmiyorlar bu çocuklar. Müfredat da konuşan çocuklar yani duyan çocuklar için geçerli. Bu müfredat uygunsuzluğunu söylemiştim. İlkokuldan liseye kadar aslında bu müfredat çocuklara uygun değil ve çocuklar hiç bir şey anlamıyor, çocuklar boşa oturuyor. Bu çok büyük problem, bunun mutlaka çözülmesi lazım. Bunun için ne yapmamız lazım? Maalesef, hocalarımız var, onların bir suçu yok aslında baktığımızda, sistemin aslında bir tikanıklığı diyebiliriz biz bunu, sistemin problemi diyebiliriz. Hocalarımız sınıfa girdiğinde Türk işaret dili bilmiyor. Nasıl öğretecek, nasıl anlatacak, nasıl aktaracak bilmiyor. İşitme engelli öğretmenliği bölümünde eğitim alabiliyorlar, öğretmen oluyorlar, seçmeli ders

olarak çok basit düzeyde öğreniyorlar ve çok ileri düzeyde bir işaret dili kullanımı olan bir yere geldiğinde çok büyük bir zaaf yaşıyorlar ve eksiklik yaşıyorlar. Buradaki eksik yolun çözümü için yani bu tıkanan yolun çözümü için öğretmenlerin işaret dili eğitimi alması gerekiyor -akademisyenlerimizin anlattığı gibi- veya bir tercümanın olmasının da çok büyük bir çözüm olacağına inanıyoruz; beraberce öğretim yöntemlerinin olması, yardımcı öğretmenlerin olması. Şu anda öğretmenimiz var, 2 sağır öğretmenimiz var şu an katılan. Onlar okuldaki problemleri çok iyi biliyorlar, işaret dilini de çok iyi biliyorlar, tüm öğrenciler onlara odaklı şu an hareket ediyor ve "Benim gibi bir öğretmen, benim gibi bir hayatı var, hikâyesi var." gibi düşünüyorlar. Örnek veriyorum: Rehber öğretmenlerimiz var, işaret dili bilmiyor. Okul içerisindeki, sağır okulundaki rehber öğretmenler işaret dilini bilmiyor. Sağır okulunda nasıl yardımcı olacak? Nasıl rehberlik hizmetlerini gerçekleştirecekler iletişimin olmadığı yerde? Bu şekilde öğrencilerin psikolojilerini düzeltebilecekler mi? Bu çok mümkün değil. İşaret dili tercümanı ya da öğretmenin olması gerekiyor, rehber öğretmenin veya rehber tercümanın orada iletişimi bu şekilde genişletmesi gerekiyor.

Çok üzüldüğüm bir konu var, onu da ileteceğim Federasyon Başkanı olduğum için. Bazı dernek başkanları var, çok fazla şikâyet alanlar var, Millî Eğitim Bakanlığı konusunda çok fazla şikâyet alanlar var. Örnek veriyorum, işaret dili bilmediği için dersler boş geçebiliyor veya ihmal edilebiliyor bu ders konuları, öğretmenlerimizin suçu yok yani o konuda sistemde çok büyük bir sıkıntımız var, müfredat uygun değil çocuklara. Sağır çocukların müfredatı ile duyan çocukların müfredatının aynı olmaması gerekiyor; sağır çocuklara odaklı bir müfredat, özel bir müfredat olması gerekiyor.

Şimdi, bazı öğretmenlerin söylediği özel eğitim müfredatlarında, atıyorum, ben oradan hani müfredattan seçerek böyle ufak ufak eğitimler yapıyorum ya da dersleri buna eklemeler yapıyorum gibi bir düşünce var. Akademisyenlerimizin, profesörlerimizin tespitlerinde de aynı bağlamda düzeltilmesini istiyoruz bu konunun, bunu başlıca olarak istiyoruz.

Zamanımız çok kısa biliyorum, bu konuda da kısa kısa dipnotlar geçmek istiyorum.

Atıyorum, İŞKUR'da işçi bulma konusunda işitebilen bireyler iş bulabiliyor ama işitme engelliler bu konuda çok büyük bir bariyere takılıyor ve iletişim konusunda İŞKUR'da böyle bir çözüm yolu yok. Mesela, İŞKUR'da da Türk işaret dili eğitimleri veriliyor, böyle bir şey çok mümkün değil. Profesyonel tercümanların mutlaka orada görevlendirilmesi gerekiyor. Sağır geldiği zaman o profesyonel tercümanların iletişimi sağlayıp bu gelişimi sağlaması gerekiyor veya atıyorum, bir sağır işe girdiğinde, işe başladığında sağır ile iletişime geçilemeyebiliyor, zorlanabiliyor, işlerin nasıl yürüyeceğini bilmeyebiliyor, kendi başına yapmaya çalışıyor. Bir hafta, iki hafta, bir aylık bir süreçte, oryantasyon sürecinde sağır -aslında bunu çok kolay yapabilir ama- zorlanabiliyor. İŞKUR'da sağır işe girdiğinde hemen bir tercüman desteğiyle birlikte iş başlangıcında bir gün, iki gün onunla birlikte bir oryantasyon süreci yaşaması, onunla beraber işin nasıl ilerlediği konusunda bir öğretim programının gerçekleştirilmesi sonrasında, işi bildikten sonra çok kolay bir şekilde orada işe alışılabılır. Böyle bir oryantasyonu geçirmediğinde konuşarak ona oryantasyon verilmeye çalışıldığında bu sağır bunu yapamaz ve bu mesleki gelişimi gerçekleştiremez gibi düşünülüyor. Sağırın en büyük problemi iletişim biliyorsunuz. İŞKUR içerisinde de mutlaka bir profesyonel tercümanın olması gerektiğini düşünüyorum.

Sağlık konusunda hastanelerde çok fazla problemimiz var. Evet, ESİM programımız var, Ailem programımız var; bunlar görüntülü çağrı merkezi olarak hizmet veriyorlar.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Şöyle: İŞKUR boyutuyla alakalı -biraz alanımla da ilgili olduğu için- tercüman mı yoksa, belki de işitme engelli bireylerimizle iletişim konusunda başka bir sistem kurulabilir; görüntülü, böyle, dijital, artık çok daha farklı yöntemler var, belki onu geliştirmek daha iyi olabilir. Çünkü 81 ilde, ilçelerde hizmet birimleri çok geniş bir ağ, daha farklı bir iletişim sistemi bence İŞKUR'un artık kurması gerekiyor işitme engellilere.

TÜRKİYE SAĞIRLAR MİLLÎ FEDERASYONU YÖNETİM KURULU BAŞKANI BÜLENT TEKİN - İş görüşmelerinde, CV alımında, görüşmelerde çağrı merkezi, evet, olabilir. Ama kaç tane İŞKUR var? 81 ilde, biliyorsunuz, sizin de söylediniz gibi birçok ilde var. Evet, çağrı merkezi kurulabilir, her yere personel alınamayabilir ama mutlaka...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Çağrı merkezi değil de yüz yüze, birebir görüşme sağlanan...

TÜRKİYE SAĞIRLAR MİLLÎ FEDERASYONU YÖNETİM KURULU BAŞKANI BÜLENT TEKİN - En azından bir ilde bir tercüman olması bizim için çok önemli.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Yani İŞKUR'da faydalaniyor ondan da Aile Bakanlığı bünyesindeki arkadaşlar üzerinden... İŞKUR'da bildiğim yani eskiden yöntem böyleydi. Geliştirilmesi gerekiyor ama farklı yöntemleri de belki önerebilirsiniz diye söyledim. İş görüşmelerine gittiklerinde de kullanılacak, her daim aracılık, arada bir mekanizma olarak değerlendirilecek yeni bir model oluşturulabilir, belki buna biraz kafa yormak gerekiyor.

TÜRKİYE SAĞIRLAR MİLLÎ FEDERASYONU YÖNETİM KURULU BAŞKANI BÜLENT TEKİN - Buna kısa bir cevap vermek istiyorum. Aile Bakanlığı içinde tercümanlar var ama tercümanda bu çalışma esasıyla alakalı maalesef eksikler var. Tercümanı yanında getirebilmek... Bazılarına müdürleri izin vermiyor, "Orada tercümanlık yapamazsın." diyor, "Sen burada evrak işi yapacaksın." diyorlar Aile Bakanlığındaki tercümanlara. Aile Bakanlığında tercümanlık yapan kişilerin özellikle tercümanın mesleki anlamda gelişimi çok iyi olmasına rağmen onun bir tercüman sıfatı bazen olmayabiliyor yani düz memur gibi görülüyor, hani ona biraz daha düz memurluk yaptırılıyor. Şöyle bir durum var: "Ben göndermiyorum." diyebiliyor. Bazı tercüman arkadaşlar arada kalıp gidemeyebiliyorlar yani tercümanlık odaklı tamamen çalışması gerekiyor. Memurluk yapıyorsun ama tercümanlık konusu çıktığı zaman o işi bırakıp o izin mekanizmasının olması yani oraya gitmesi gerekiyor veya araç konusunda karakola, hastaneye... Çok önemli yerlerde maalesef tercümanı işitme engelli yanında götürmeyebiliyor. Tercümanı almak istediği zaman "Hadi gel, beraber gidelim." dediğinde resmî yazı istenebiliyor Bakanlıktaki tercümanlardan. Sağır zaten yazamıyorlar resmî yazıyı, o prosedür sürecini götürüyorlar; ailelerinden, arkadaşlarından, sosyal çevresinden çağırdıkları tercümanlardan bazen ücretli, bazen ücretsiz tercüman buluyorlar. Bu çok güzel bir sistem ama bu yönetmeliğin değişmesi gerekiyor Aile Bakanlığında tercümanların çalışma esasıyla alakalı. Tercümanların temsilci olması lazım, sağır toplumunun temsilcisi olması gerekiyor yani burada görüşme yapabilirim, bunu yapabilirim ama Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında bu eksiklerin de özellikle dikkate alınması veya rapora eklenmesi çok çok kıymetli ve çok önemli diye düşünüyorum.

Şimdi, Sağlık Bakanlığında özellikle erişimde, hastanelerde çok sıkıntımız var, hastaneye gittiğimizde çok zorlanıyoruz. Örnek veriyorum, konuşabilen insanlar gerçekleştirebiliyor ama sağırılar bunu gerçekleştiremiyorlar; muayene olmak istiyorlar, resmi prosedürlerle uğraşırken zorlanıyorlar. Evet, ESİM programı var, Ailem çağrı merkezi programı var; arıyorlar ama bazı doktorlar görüntülü görüşmek istemeyebiliyorlar, bu konuda doktorlar bu sistemi bilmeyebiliyor veya atıyorum, tam bunu anlatıyorlar, görüntülü görüşme kapanabiliyor, sonra başka bir tercüman bağlanıyor, hastalığı tekrar ona anlatıyor; bazılarının telefonu çekmiyor, bazı hastanelerde bodrum katta veya çok çok aşağılarda görüntülü çağrı merkezinden hizmet alamayabiliyorlar. Bu sıkıntıları bitmiyor maalesef.

Bizim en iyi gördüğümüz tavsiye, şehir hastanelerinde bir tercüman istihdam edilmesi, bir tercümanın orada olması; herkesin o hizmeti oradan almasını sağlayacaktır. Mesela, örnek veriyorum, bir sağır, tercüman olarak çocuğunu kullanabiliyor; 5-6 yaşındaki bir çocuk bunu sağlamaya çalışıyor. Bunun daha profesyonel bir sistemde olması gerekiyor ve mesela, bu çocuklar etkilenebiliyor, hastalıklarla alakalı birçok noktayı gördüğü zaman etkilenebiliyor psikolojik anlamda. Onda profesyonel bir hizmet alınması gerekiyor yani şehir hastanelerinde veya her hastanede bir tercüman olması çok önemli. Şehir hastanelerinde en azından bir tercüman olması, birçok sağırın oradan hizmet almasını sağlayacak. Bu eksik, çok büyük bir eksik; bütün sağırılar da bunu çok net bir şekilde görüyor.

Sağırılarda da düşündüğü şey şu aslında: Ben vergimi ödüyorum bir vatandaş olarak ama sağlık çatısı altında bir tercüman hizmeti alamıyorum veya girdiğim zaman engelle karşılaşabiliyorum. Evet, işaret dili öğreniyorlar, işaret dilini geliştirebiliyorlar hastanede veya işaret dili öğrenme süreçlerine dâhil olabiliyorlar ama bu, profesyonel anlamda bu hizmeti sağlamalarına yetmez. Örnek veriyorum, İngilizce öğrendiği zaman hastanede bir personelin İngilizce tercümanlık yapabilmesi çok mümkün değil. Yani bunu çok net bir şekilde, profesyonel anlamda düşünmemiz gerekiyor. Mesela, atıyorum, bir kişi işaret dilini orta düzeyde veya az düzeyde öğrendikten sonra ertesi gün ona hizmet sağlayamayabiliyor, hatalar yapabiliyor. Çok basit bir örnek, "Yazarak iletişime geçebilirim." algısı var ama sağırılar bunu gerçekleştiremiyorlar, Türkçeyi çok sağlıklı kullanamıyorlar veya en büyük şikâyetlerinden bir tanesi, Türkçe okuma yazma. Mesela "şikâyet" kelimesine baktığımız zaman "Senin ne şikâyetin var?" diye bir doktor söylediğinde o sağır onu "Bir yere mi şikâyet ettin?" gibi algılayabilip Türkçede böyle bir handicap yaşayabiliyor. O yüzden, hastanelerde mutlaka işaret dili tercümanı olması gerekiyor.

Sizlerin de özellikle bu minvalde sormak istedikleri olursa cevap vermek isterim.

Şimdi, birçok kurumsal, kamu noktasında bilgilendirmelerde de çok fazla eksikler var. Daha önce basın aşamasında RTÜK'te bir toplantı yapılmıştı, toplantıya erişim konusunda toplantılara katıldık, "Çok güzel bir adım." dedik, gerekli önerilerimizi, düzeltmelerimizi sunduk ama hâlâ sıkıntılar var, düzeltmeler var, düzeltmeler yapılması gerekiyor, eksikler var. Evet, ana haber bültenlerinde tercümanlar var ama tercümanlar çok küçük, gerçekten çok küçük, tercümanların boyutlarının büyümesi gerekiyor. Birçok defa başvuru yaptık, birçok defa bunun düzeltilmesini istedik ama düzelmedi. Biz baktığımızda yüzde 40 oranında kullanıldığı söyleniyor ama çok çok nadir bir şekilde büyük olanlar var. Teknoloji şu an çok gelişti. Bazılarında işte tercümanın aktif kullanılabiliyor büyütülebildiği bir sistematik kurulabilir. Örnek veriyorum, bir Netflix platformu var, orada birçok noktada uygulamayı yönetebiliyorsunuz ama biz ülkemizde pek bunu yapamıyoruz. Biz bu tercüman boyutu konusunda da bunu yapabiliriz. Mesela, yabancı ülkelerde ve İngiltere'de çok büyük bir, yüzde 99'a varan bir erişilebilirlik var. Türkiye'de de bu erişilebilirliği sağlayabiliriz diye düşünüyorum. Mesela, bazen çok acil bir durum oluşabiliyor, bu konuda haberleşmede sıkıntı yaşayabiliyoruz ve anlayamayabiliyoruz. Örnek veriyorum: Muhammet Bey'in Gazze'de Gazze için yemek, yardım bağıışı duyurusu vardı; duyan birçok kişi bu yardım bağıışını duyup da yardımcı olabilir. Sağırılar da hani birçok noktada Gazze'de, orada yardım gidiyor ama duyanlara gitmiş ama sağırılara gitmemiş gibi durumlar yaşanmış. Bununla alakalı örnek veriyorum; daha önce Elâzığ depremi olduğunda Elâzığ depreminde milletvekilleri, bakanlar oraya çok fazlasıyla gelmişti. "Nasıl yardımcı olalım size?" diye sürekli konuşmuşlardı, not almışlardı. Sağırılar orada o notları tercüman olmadığı için ne yazık ki ilgili birimlere iletememişti.

AFAD: AFAD'da da mutlaka bir tercümanın olması gerekiyor. Örnek verelim, bir deprem olabilir, bir sel olabilir, heyelan olabilir, birçok noktada farklı afet yaşayabiliriz, tercümanın olması gerekiyor çünkü acil durumlarla alakalı yardımlarda tercüman o ekiple birlikte gidip hizmet sağlayabilir.

Şimdi, işitme engelli bireylerin "işitme engelli" ve "sağırılık" kavramlarını yan yana getirdiğimizde sağırılarda problem yani "sağır" kavramındaki kişilerde problem var. Hani "sağır" veya "sağır" kavramında bir problem var toplumsal olarak "sağırılığın" veya "sağır" kavramının toplumsal olarak yanlış anlaşıldığı düşünülüyor. Bu konular birbirinden çok farklı; sağırılarda yetenekleri, işitme engellilerin yetenekleri çok çok farklı. İşitme engelli bireyler konuşabilirler, işitme kayıpları daha az olabilir, mesleki olarak veya gelişim olarak daha farklı olabilirler; sağırılar tamamen işaret diliyle iletişime geçebilirler ve kültürel kimlikleri, kültür kimliğimizi kabul etmeleri gerekiyor yani sağır kültür kimliğinin kabul edilmesi gerekiyor. Devlet kurumlarının içerisinde "sağır" kelimesi daha fazla geçmesi gerekiyor; bundan rahatsız olunmaması gerekiyor çünkü "sağır" kelimesinin o kimliğe ait olduğunun bilinmesi gerekiyor ve o minvalde çalışmaların yapılması gerekiyor. İşitme engelli; her yerde "işitme engelli" geçiyor. Konuşabilen işitme engelli, konuşamayan işitme engelli var. Bu kavramların daha netleştirilmesi gerekiyor.

Şimdi tercümanlık konusunda veya işaret dili eğitimi konusunda birçok şeyimiz var, tercüman konusunda bir aşamamız var. CODA bireylerimiz var, ana dili işaret dili. Ana dili işaret dili olmayan kişiler var, işaret dilini bilmiyor, CODA'lar biliyor, ana dili işaret dili olanları bilmiyor. Ciddi anlamda annesi, babası işitme engelli olan bireylere "CODA" deniyor. Çevirmen değil, onu çok net ayırmamız gerekiyor. Annesinden, babasından işaret dilini öğrenmiş, basit düzeyde iletişime geçen kişi ama çevirmenlik konusu çok farklı. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığı içerisinde iki üç saatlik belgeler var, bunlar veriliyor. Bu çok tehlikeli bir aşama. Biz yıllarca iki üç saatlik belgenin yanlış olduğunu, bunun değiştirilmesini, çok basit bir şekilde bu eğitim programlarının tamamlanıp bu belgelerin verilmesini... İşte hastanelerde, kamu alanlarında tercüman istihdam edilmek istendiği zaman iki üç saatlik MEB onaylı alınıp bu işlemlerle birlikte işe dâhil olabiliyorlar, istihdam olabiliyorlar. Bu kişiler çevirmen değil, boşa alınıyor ve bu kadrolar aslında çöpe gidiyor. Biz yanlış olduğunu, tercüman olmadıklarını, çevirmen olmadıklarını... Alınan kişiler geri de çıkarılmıyor ve tercüman alınmak istenirken işaret dili bilmeyen bir kişi alınıyor ve masabaşı işi yaptırılıyor ve o aslında hiçbir şey olmamış gibi bir durum söz konusu.

Sanki bir sıkıntı yokmuş gibi gözüküyor. Daha önce Millî Eğitim Bakanlığıyla görüştük biz. İşte, iki üç saatlik modülün kaldırılmasını istedik ama yavaş yavaş kaldırılacağını söylediler. Bunun çok acil bir şekilde kaldırılması gerekiyor. Eğitimler alınsın, katılım veya başarı belgeleri verilebilir. Örnek verelim, halk eğitimde İngilizce eğitimleri var, İngilizce eğitimlerinin seviyeleri var; bu seviyeler bittikten sonra "tercüman" veya "eğitmen" sıfatı verilmiyor. Aynı şekilde, verilmeyişine işaret dilinde de "tercüman" ve "eğitmen" sıfatı verilmesin. Bir yabancı dil, örnek verelim, çok basit bir şekilde hareketlerin kullanılarak öğretildiği bir dil değil; ana dilimiz bizim. Çok güzel bir şekilde, aynı şekilde, akıcı bir şekilde İngilizcede konuşur gibi işaret dilini konuşmak gerekiyor. Mimiklerin, betimlemenin, ellerin, tüm vücudun bir dil gibi kullanılması, kombinasyonla kullanılması ve bu şekilde öğretilmesi ve kullanılması gerekiyor.

Çok daraltıyorum. Arkadaşlarımızın sunumları var, onları da sıkıntıda bırakmak istemiyorum. Şu anda Türk işaret dili konusunda nasılız, ne yapacağız? İki üç saatlik konuyu söylemiştik. Ankara Üniversitesinde yeterlilik sınavı var, profesyonel bir sınav. Yeterlilikle alakalı sınavlar yapılıyor, kaliteli bir sınav. Tamam, bunda 70 üzerinden bir puan alınması isteniyor ama 70 puan yetmiyor, Mesleki Yeterlilik Kurumu bunun içerisinde üniversitelerle iş birliğine girmesi gerekiyor çünkü biz bu dili biliyoruz, evet ama çevirmenlik kısmında yeterli mi, yeterli değil mi onun bilinmesi gerekiyor. Sağlık çevirmenliği çok farklı, adli çevirmenlik çok farklı; birçok farklı toplum çevirmenliği vesaire gibi, seminer çevirmenliği var, çok çok farklı aşamalar var. MYK'nin bu noktada bu konuda bir odak noktasıyla birlikte çalışma sağlaması gerekiyor ve ona göre MYK'nin yeterliliğine göre veya -işte atıyorum- oradaki yeterliliğe göre iş yönlendirmeleri olması gerekiyor. Kurumlar bir tercüman almak istedikleri zaman Millî Eğitim Bakanlığının iki üç saatlik belgenin yeterli olduğunu düşünüp de bu konuda başvuru almasını istemiyoruz. Şu anda çok kısa sürede TİDyeS kaliteli bir sınav olarak çıkıyor, 70 üstü en az baraj olarak kabul edilebilmeli. Evet, kaliteli olan kişilerin iyi olup olmadığına, işaret dili bilip bilmediğine bakmadan kurumlar kendileri alım yapmak istedikleri zaman işaret dili bilen kişileri mülakata tabi tutmalı. Mesela 10 kişilik bir komisyon olabilir -atıyorum- işaret dili komisyonları olabilir ve o kişiler buna tabi tutulabilir. Sadece belge üzerinden bu şekilde işe girilmesi doğru değil. Kurumlar iki üç saatlik, en düşük iki yıl ön lisans mezuniyeti şartı koymuş durumda mesela alımlarında; tercümanların hiçbirini başvuramıyor yani çoğu tercüman lise mezunu. Kaliteli tercüman, üniversiteye gitmemiş ya da gidememiş. Evet, üniversiteye girdi, diplomasını alabilir, çalışmayı yapabilir ama CODA'larda bu biraz daha zor yani akademik hayatları biraz daha geriye gidiyor. 1.5-2-3 yaşında konuşmaya başlayan, duymaya başlayan, annesi babasını çevirmeye başlayan biri, annesi babasının sorunlarını sürekli çeviren biri kendi hayatındaki akademik başarısında çok sıkıntı yaşayabiliyor, gelişemeyebiliyor; bu sorumluluklarda çok sıkıntı yaşayabiliyor ve üniversite hayatında, akademik hayatında çok büyük bir sıkıntı yaşayabiliyor. O yüzden, bu tercümanların, profesyonel tercümanların çok ciddi anlamda bu ön lisans mezuniyeti şartından ayrı tutulması gerekiyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, benim süre hatırlatması yapmam çok zorunlu olarak var çünkü şöyle bir durum var: Bütçe görüşmeleri olduğu için şu an Bakanlarımızın konuşmaları da başlamış. Onların konuşması bir saat sürüyor ve sonrasında oylamada hepimizin olması gerekiyor. Son bir saatimiz kaldı soru-cevapla birlikte ve 3 konuşmacı daha var.

TÜRKİYE SAĞIRLAR MİLLÎ FEDERASYONU YÖNETİM KURULU BAŞKANI BÜLENT TEKİN - Evet, çok kısa tutacağım.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Yok, sadece hatırlatıyorum, kendisine takdiri bırakıyorum.

TÜRKİYE SAĞIRLAR MİLLÎ FEDERASYONU YÖNETİM KURULU BAŞKANI BÜLENT TEKİN - Evet, biliyorum ben de çok hocalarımızın ve diğer arkadaşların da...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bir önceki sunumda da birçoğunu zaten almıştık aslında bu konuların.

TÜRKİYE SAĞIRLAR MİLLÎ FEDERASYONU YÖNETİM KURULU BAŞKANI BÜLENT TEKİN - ÖTV konusunda bir kısım var. Sağır ÖTV'den araç alamıyor. Herkes diyor ki: "Sağlıklı, sağırılar sağlıklı." Evet, ben koşuyorum, hareket edebiliyorum, otobüse binebiliyoruz, gemiye binebiliyoruz ama konu bu değil. Yani sağır bir karı-koca olduğunu düşünelim, akşam hastalanabilir ikisi aynı anda; taksiyi arayamayabilirler, taksiye ulaşamayabilirler, dolmuşa binip işte dolmuştan inmek istiyorum diyebilir, dolmuşa bindiği zaman sürücüyle iletişime, dolmuş şoförüyle iletişime geçemeyebilir veya şoför "Burada inecek var mı?" deyince sağır bunu duymayabilir, daha sonra geçerken bir anda durdurmaya çalışabilir, para verme konusunda paranın üstünü alamayabilir gibi birçok farklı şeyler yaşayabilir. Daha sonra hani paranın üstünü almadım, aldım meselesi olabilir, tartışma olabilir. Birçok engellemeler yaşayabilir. Görme engelli veya zihinsel engelli veya bedensel engelli kişiler ÖTV'den muaf şekilde araba alabiliyorlar ama bize de muaf olması gerekiyor açıkçası. Örnek verelim: ÖTV'de yüzde 90 üzeri engellilik şartı isteniyor, bu, çok fazla istismar edilen bir konu aslında. "Sağırılar alırsa ekonomik dengesizlik olur." gibi bir algı var. Bizim sağırılık nüfusumuz çok az yani ehliyeti olan 60 bin kişi var. Yani yüzde 90'ın üzerinde olan kişiler bile aslında baktığınız zaman 100 binin üstünde bir alım söz konusu yapıyorlar. Biz baktığımızda ÖTV'den muaf olsak ekonomiyi bozmayız diye düşünüyorum, sağırılarda da böyle bir hakkı var aslında. Otomatik vites problemimiz... Otomatik vitesli araba alabiliriz. Birçok farklı teçhizat istenebiliyor. Mesela, sağırılar motor sesini duymayabiliyor, gibi gibi birçok farklı aşama yaşanabiliyor yani araçlarında birçok masraf yaşayabiliyorlar, birçok teçhizat masrafı yaşayabiliyorlar. ÖTV konusunda bir muafiyet olmasını çok çok istiyoruz.

Çok kısa da sporcularla alakalı... Spor kulüpleri var, burada İşitme Engelliler Spor Federasyonu var, birçok spor kulübü yetkilisi var. Spor maçlarında servis desteği istiyorlar. Sporculara destek olmamız gerekiyor, raporda da zaten bunu mutlaka belirttik.

Ehliyet konusu çok büyük bir problem. Sağırılar ehliyet alamıyorlar; alıyorlar, sonra büyük problemler ekleniyor. Ehliyete bir kod eklenmiş durumda, teçhizat zorunluluğu ekleniyor, aynalar konulması isteniyor, birçok farklı teçhizat zorunluluğu getiriliyor. Mesela, daha önce H sınıfı ehliyet alınabiliyordu, manuel araba kullanılabiliyordu, bunun değiştirilmesi gerektiği söyleniyor. Daha sonra "Sağırılar, ehliyet alamazsınız, siz araba alamazsınız." diyorlar yani kod, buradaki kodlama çok büyük bir problem. Bu düzeltilmezse, bu teçhizat kullanımı zorunluluğu noktasında, bir kaza yaptığını düşünelim, teçhizatsız araba kullandığını düşündüğümüzde bu kodda arabanın içinde teçhizat olmadığı kısmı ortaya çıktığında sigortadan faydalanamayabilir, orada sosyal haklardan mahrum kalabilir. "Ayna koyun, dikiz aynaları ekstralara ekleyin, ışıklar ekleyin, kameralar ekleyin." gibi birçok farklı teçhizat zorunluluğu getirilmiş bu kodlarla. O yüzden "Sağırılar kullanamaz, sağırılar yapamaz..." Gerçekten şunu söylemek istiyorum: Sağırılarda kaza oranı, ölüm oranı çok çok az, hiç duymuyoruz neredeyse. O sebeple, baktığımızda, bunu çok çok az duyuyoruz. Sağırılara güvenilmesini istiyoruz, sağırılar çok iyi araba kullanabilirler; bu kod konusunun düzeltilmesini istiyoruz.

EKPSS konusunda son olarak şuna değinmek istiyorum: EKPSS problemini biliyoruz. Sağırılar için çok büyük bir bariyer EKPSS sorunu ve aslında burada en büyük ayrımcılık sağırılara oluyor. Sınav konusunda sınav paragraflarına baktığınızda, hiçbir şey öğrenemiyor sağırılar. Sağırılar, sağır çocuklar cümleleri okumayı bilmiyorlar. Okul öncesinde raporlarını verseler bile sorular çok büyük bir paragraf hâlinde gelebiliyor ve yapamıyorlar, cümleleri bilmedikleri için burada çok büyük bir sıkıntı yaşıyoruz; bunun düzeltilmesi gerekiyor. Daha önce de bu konuda başvurular yaptık. "Nasıl düzelteceğiz?" dedik, "Nasıl yapacağız?" dedik, "Şu anda sınav olacak. Nasıl düzeltilecek?" dedik, "Bununla alakalı ne yapabiliriz?" dedik. Okul öncesi değil, sağır okullarından mezun olan kişilerin ayrı bir sınava tabi tutulmasını öneriyoruz. İşaret dilini iyi bilen kişilerle birlikte sınav sorularının bu şekilde hazırlanması ve TİD üzerinden sorulması EKPSS'de bizim başlıca önerimiz. Daha önce çok başvuruda bulunduk ama bu konuda bir çözüm alamadık. Sağır kişiler ve işitme engelliler girebilir, evet, konuşma edinimi olan kişiler ama sağır olan kişiler gerçekten bu konuda sıkıntı yaşayabiliyorlar. Her sene başarısız oluyorlar, her sene sıkıntı yaşıyorlar soruları anlamadıkları için. Bu konuda da ciddi anlamda bir negatif ayrımcılığa maruz kalıyoruz.

Son olarak, hocalarımız koklear implant konusunda 170 bin civarında bir ödemenin 120 binini... 50 bin fark ödüyor gibi bir konu konuşuldu. Cihaz bizim için önemli. İşitme engelliler, sağırılarda da cihaz kullanan var. Bazı cihazlar ortalama 30 bin lira civarında, 5 bin lirasını devlet karşılıyor. Çocuklar, yaşlılar ve büyüklerde 5 bin liralık bir devlet katkısı var. Cihaz alınması 5 bin liralık bir katkıyla çok mümkün olamayabiliyor. Çocukların bazıları, çok kötü durumda olan aileler olabiliyor, devlet katkısı 5 bin lira oluyor ama cihaz alamıyorlar, okula gidiyorlar, cihaz yok, bu konuda sıkıntı yaşayabiliyorlar. İkinci el cihaz aramaya çalışıyorlar, bu konuda da büyük zorluk yaşayabiliyorlar. O yüzden SUT konusunda biz çok fazla başvuru yaptık ama bunlar euronun veya doların, dövizin yükselmesi, Türkiye'de cihaz olmaması sebebiyle ithal edilen malzemeler. O yüzden burada dövizin yükselmesinde bize negatif etkinin artması söz konusu.

Bana sabrettiğiniz, dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Sunumunuz için teşekkür ediyoruz.

Şimdi, yine hızlıca Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu Başkanı Sayın Dursun Gözel'i mikrofona davet ediyoruz.

Uluslararası İlişkiler Asbaşkanı Yakup Ümit Kihitir sunumu yapacakmış ama Başkanımız da burada galiba.

Buyurun.

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu Başkanı Dursun Gözel'in, 15-26 Kasım tarihleri arasında Japonya'da düzenlenen Deaflympics Olimpiyat Şampiyonası'na ilişkin açıklaması

TÜRKİYE İŞİTME ENGELLİLER SPOR FEDERASYONU BAŞKANI DURSUN GÖZEL - Sayın Bakanım, sayın milletvekillerim, kıymetli hocalarım; herkese hayırlı akşamlar. Ben Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu Başkanım. Daha önceden katılmak istedim ama Sayın Bakanım, olimpiyat şampiyonasındaydık, Japonya'daydık. 15-26 Kasım'da Japonya'da İşitme Engelliler Deaflympics Olimpiyat Şampiyonamız düzenlendi. 2 altın, 8 gümüş ve 16 bronz madalyayla ülkemizi, devletimizi en iyi şekilde temsil etmenin gururunu yaşadık. Burada Sayın Cumhurbaşkanımızın önderliğinde, Sayın Gençlik ve Spor Bakanımız Doktor Osman Aşkın Bak önderliğinde en güzel şekilde ülkemizi, bayrağımızı, İstiklal Marşı'nı temsil etmenin gururunu yaşadık.

Kıymetli Bakanım, kıymetli vekillerim; buradan, bizleri böyle ağırladığınız için, bizlerin sesini duyurduğunuz için sizlere çok teşekkür ederim. Çok kısa bir şekilde Sayın Asbaşkanımız Ümit Kihitir Bey gerekli... Ben önden bir söylemek istedim efendim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Peki, teşekkür ediyoruz.

Buyurun.

III.- SUNUMLAR (Devam)

7.- Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu Uluslararası İlişkiler Asbaşkanı Yakup Ümit Kihitir'in, kaynaştırma okullarından dolayı yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri, sağır sporcular ve sağır olimpiyatlarıyla ilgili talepleri ile üniversite sınavında dil bariyeri kaynaklı yaşadıkları sıkıntılar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

TÜRKİYE İŞİTME ENGELLİLER SPOR FEDERASYONU ULUSLARARASI İLİŞKİLER ASBAŞKANI YAKUP ÜMİT KİHTİR - Teşekkürler.

Sayın Bakanım, sayın vekillerim, kıymetli Komisyon üyeleri; 1 Temmuz 2005 öncesi Türkiye geneli sağır okulları 49 taneydi, okullarda çok fazla şube vardı, şubeler mevcuttu, biz öğrencilerden sporcu bulabiliyorduk rahatlıkla ve il bazlarında çok fazla kulüplerimiz olabiliyordu ama 2005 yılı itibarıyla kaynaştırma eğitiminin yaygınlaşmasıyla birlikte sağır öğrencilerin ve sağır sporcuların sayısı azaldı ve sağır okullarının kapanmasına neden oldu. Biz çok az sağır öğrenciye, sağır sporcuya ulaşabilir olduk. Daha önce şube sayıları beşer, altışar tane olan okullarda kaynaştırma eğitimle birlikte aslında sağır sayılarının tamamen düşmesi bizi çok sıkıntıya sokmaktadır spor camiası olarak. Biz şu an kaynaştırma eğitimin spor camiasına zarar verdiğini, eğitim tarafında sağırılara da zarar verdiğini görüyoruz yani çocuklar Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda kaynaştırma okullarının hepsine gidebiliyorlar ama daha öncesinde hem sağır bireyler birlikte okuyup, birlikte eğitim alıp, birlikte dil edinimlerini gerçekleştirebiliyorlardı, birlikte spor müsabakalarına katılabiliyorlardı. Şu an kaynaştırma eğitiminde tüm sağır öğrencilerin sayısını neredeyse yok edecek kadar az. Sağırılar bütün okullarda mevcutta olduğu için kaliteli eğitim alamıyorlar. Bu sefer yine spor branşlarına dâhil olamıyorlar. Köylerde okuyan öğrenciler var, sağır öğrenciler, cihaz kullanan işitme engelliler, koklear implantlı işitme engelliler de çok fazla var, bizim sporcularımız da var ama kaynaştırma eğitimlerde yapılan... Yani kaynaştırma eğitimlerde, diyelim, bir spor faaliyeti uygulanacaksa, orada çocuklar birbirlerine -tabiri caizse- karşı ayrımcılık yapıyorlar. Bu ayrımcılığın sebeplerinden en büyüğü de işte, cihaz kullanan öğrencilerin ya da koklear implant kullanan öğrencilerin olası bir düşme, yaralanma durumunda cihazlarının bozulması ya da sağlıklarına çok daha ciddi sıkıntılar sebep vermemesinden dolayı çocuklar birbirlerine karşı ayrımcılık uyguluyorlar.

Şu an işaret dili, Türk işaret dili çok fazla gelişiyor; çok fazla doktor, akademisyen sağırlarımız çıkmaya başladı. Beden eğitimi öğretmenlerimiz çok fazla yani farklı farklı branşlardan sağır öğretmenler artık ülkemizde mevcutlar. Yine, biz kaynaştırma eğitimden ayrılıp sağır okullarının açılıp işaret diliyle, kendi ana dilleriyle eğitim almalarını istiyoruz. Bu, hem eğitim hem spor için çok daha sağlıklı ve kıymetli olacaktır diye düşünüyoruz. Biz de bu şekilde büyüdük, herhangi bir farkımız yok diğer insanlardan.

Yine, ÖTV muafiyetiyle ilgili ben de çok kısa bir konuda yani bizim tarafımızdan bahsedeceğim. Millî sporcularımızın özellikle ÖTV muafiyetinin olması biz talep ediyoruz çünkü bizim çok fazla olimpiyat şampiyonumuz, dünya şampiyonumuz var. Bunlar şeref aylığı alan millî sporcularımız yani şu an 40, 50, 60'lı yaşlarda olan birçok millî sporcumuz var. Hani onlar bile yararlanamıyor hiçbir şeyden. Yani diyelim herhangi birisi yüzde 90 engelli raporu alabildiği takdirde ÖTV muafiyetiyle araç alabiliyorlar ama biz, millî sporcularımıza, sağır camiaya hiçbir şekilde ÖTV muafiyetli araç aldırıyoruz. Bu konuyla ilgili de bizim böyle bir isteğimiz, talebimiz var.

Bu da bizim için çok önemli bir konu şu an anlatacağım konu. Biliyorsunuz, dünyadaki en büyük organizasyon olimpiyatlar. İkinci büyük organizasyon paralimpik olimpiyatlar ve üçüncüsü de deaflimpik yani sağır olimpiyatları ama biz bu dünya sıralamasında 3'üncü sıradayken yani en büyük organizasyon olarak 3'üncü sıradayken biz Türkiye'de 53'üncü sırada olarak görünüyoruz. En büyük 3'üncü organizasyon olarak kabul edilen dünyada, şu an 53'üncü sırada kabul görüyoruz Türkiye'de, kendi ülkemizde. Dün çıkan bir yönetmelikle aslında bazı şeyler düzeltildi ama hâlâ eksikler var, o yönetmeliğin de düzeltilmesi gerekiyor. Yani bizim açımızdan dünyanın en büyük spor organizasyonu olmasına rağmen ülkemizde çok da kıymet verilmemesi bizi derinden üzüyor, yaralıyor. Ödül yönetmeliğinin değişmesi gerektiğine inanıyoruz. Biz, normal olimpiyatların yüzde 20'si kadarının ödülünü alabiliyoruz, yüzde 20'nin biraz daha artırılmasını biz sporcularımız adına talep ediyoruz. Mümkünse yani yüzde 100, diğer sporcular kadar almak istiyoruz, olmuyorsa da yüzde 20'nin biraz daha artırılması gerektiğine inanıyoruz.

Burada akademisyen hocalarımız var, onları da ilgilendiren bir konudan bahsedeceğim şu an. Üniversite sınavında yine dil bariyerinden kaynaklı biz çok büyük sıkıntılar yaşıyoruz. Diyelim, bugün BESYO'dan mezun olabilmek için dört yıllık bir lisans bölümüne girmek gerekiyor. Bu lisans bölümüne girebilmek için de dil bariyeri olmayan bir sınava girmemiz gerekiyor. Beden eğitimi bölümü okuyabilecek bir sürü kaliteli öğrencimiz varken, hoca olabilecek kalitede, kıvamda olan, birçok kaliteli sporcumuz varken bizim şu an dil bariyeri yüzünden sınavdan geçemeyen, öğrencilerin lise mezunu olması sebebiyle hiçbir şekilde antrenör ya da beden eğitimi bölümü okuyamayan bir sürü sporcumuz var.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum.

Daha fazla zaman kaybetmemek adına bu kadar sunum.

Çok teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyoruz.

Zamanı böyle çok iyi kullandınız.

Teşekkür ediyoruz sunum için.

TÜRKİYE İŞİTME ENGELLİLER SPOR FEDERASYONU BAŞKANI DURSUN GÖZEL - Sağ olun Sayın Bakanım.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Sağ olun.

Evet, son sunumumuza geçiyoruz.

Türkiye Sağırılar Konfederasyonu Başkanı Sayın Orkun Utsukarcı sunumu yapacak.

TÜRKİYE SAĞIRLAR KONFEDERASYONU TEMSİLCİSİ-İŞARET DİLİ TERCÜMANI NESLİHAN KURT - Sayın Bakanım, sesli çevirisini ben yapacağım, izin verirseniz, mikrofonu...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Peki, teşekkür ediyorum.

Sayın Neslihan Kurt, değil mi?

TÜRKİYE SAĞIRLAR KONFEDERASYONU TEMSİLCİSİ-İŞARET DİLİ TERCÜMANI NESLİHAN KURT - Evet.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Buyurun.

TÜRKİYE SAĞIRLAR KONFEDERASYONU TEMSİLCİSİ-İŞARET DİLİ TERCÜMANI NESLİHAN KURT - "Herkes görebiliyor mu?" diye sordu.

8.- Türkiye Sağırılar Konfederasyonu Başkanı Orkun Utsukarcı'nın, Türkiye'de sağır toplumun sorunları ve çözüm önerileri hakkında sunumu

TÜRKİYE SAĞIRLAR KONFEDERASYONU BAŞKANI ORKUN UTSUKARCI - Evet, teşekkür ederim.

Sayın Bakanım, sayın milletvekillerim, akademisyenlerim, hocalarım, STK temsilcilerim; çok uzun zamandır, evet, bu konunun içerisindeyim. Türkiye'deki sağır bireylerin en büyük temel sorunu Türkiye genelinde -sanılanı aksine- duyulmamak değil; asıl sorun, devlet kurumlarında bağımsız ve sağlıklı bir iletişim kuramamak, hâlâ kuramıyoruz. Devlet dairelerinde hem günlük yaşamlarında yaşanan iletişim eksikliği, duymama engelinden daha çok derinden bir eşitsizlik üretmektedir. Bu durum, yalnız teknik bir aksaklık değil doğrudan doğruya hak temeli ihlalidir. Bu mesele, engellilik değil Türkiye'de eşit yurttaşlık ve iletişim hakkı meselesidir. Bu toplum kendi dilini konuşamıyorsa sorun bir bireyde değil devletin iletişim politikalarının boşluğundandır, bu temel bir sorun.

TÜRKİYE SAĞIRLAR KONFEDERASYONU TEMSİLCİSİ-İŞARET DİLİ TERCÜMANI NESLİHAN KURT - Yapısal sorunlarına geçmek istiyor Başkanımız. Burada da şunu söyler:

TÜRKİYE SAĞIRLAR KONFEDERASYONU BAŞKANI ORKUN UTSUKARCI - Türk işaret dili, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda bağımsız bir iletişim dili olarak tanımlanmamıştır. Bu nedenle, adalette ifade hakkı, sağlıkta bilgilendirme hakkı, eğitimde fırsat eşitliği, güvenlikte beyan hakkı, afet anında hayati iletişim hakkı; bunlar fiilen kullanılmamaktadır maalesef. Sonuç olarak, sağır yurttaşlar kurumsal yaşama katılmamakta ve toplumdan dışlanmakta ve kendi haklarını dahi öğrenememektedir.

Üçüncü bir diğer başlık ise kurumsal ve sistematik eksiklikler. Sayın milletvekilleri, Sayın Bakanım; bugün, Türkiye'de Türk işaret diline erişim hiçbir konuda kamularda zorunlu değildir. Bu durum yalnız teknik bir eksiklik değil devletin tüm kurumlarına sirayet

eden bir yapısal politikal boşluktur şu an için. Bu nedenle, sorun "engelli hizmetleri" başlığıyla açıklanamaz. Bu konu doğrudan Türkiye Cumhuriyeti'nin iletişim politikasıdır. Sağır yurttaşların devlete erişimi bir tercihe bırakılamaz. Bu, devletin asil görevidir diye düşünüyorum.

Diğer bir başlık ise devletin yükümlülüklerine geçmek istiyoruz. Devletin görevi engeli telafi etmek değil sağır yurttaşların kendi diliyle, kendi kimliğiyle toplumsal yaşama eşit biçimde katılmasını güvence altına almaktır, bu bir sosyal hizmet konusu değildir, Anayasa'nın eşit yurttaşlık ilkesinin zorunlu gereğidir. Bu nedenle, Türk İşaret Dili erişimi yalnızca erişilebilirlik değil hak temelli bir devlet politikası olarak görülmelidir.

Diğer bir konu başlığımız ise anayasal gereklilikler. Türk İşaret Dili'nin Anayasa'da bağımsız bir iletişim dili olarak tanımlanması devletin iletişim yükümlülüklerinin uygulanabilir olmasını engellemektedir.

Sayın Bakanım ve milletvekillerim, çözüm açıktır ve zorunludur. TİD'in Anayasa'da bağımsız bir iletişim dili olarak tanımlanması ve tüm kamu kurumlarında zorunlu erişim mekanizmasında anayasal hüküm temellerinin düzenlenmesi gerekmektedir, bu adım atılmadıkça eşit yurttaşlık fiili fiilen sağlanmaz maalesef, hep biz geride kalıyoruz gitgide.

Diğer bir konu başlığımız ise eşit yurttaşlık. Sağır vatandaşlar Türkiye Cumhuriyeti'nin eşit vatandaşlarıdır, eşit yurttaşlık yalnızca fiziksel erişimle değil dilsel, kültürel ve iletişimsel güvenceyle mümkündür. Bu nedenle, sağır bireylerin kurumsal yaşama katılımı bir sosyal politika konusu değil Anayasa eşitlik ilkesinin gereği bir yurttaşlık hakkıdır. Devletin yükümlülüğü sağır yurttaşın kendi diliyle toplumsal yaşama katılmasını güvence altına almaktır. Devlete önerilen acil adımlar, çok acil olması gerekenler, tekrar ediyorum Sayın Bakanım ve sayın milletvekillerim; Türkiye'de eşit yurttaşlık hakkının hayata geçirilmesi için gerekli adımlar son derece açıktır. Türk İşaret Dili'nin anayasal güvence altına alınması, kamu kurumlarında zorunlu TİD tercümanları kadroları ihdası; adalet, sağlık, eğitim, güvenlik, afet, tüm kamu kurumlarında hizmet içi zorunlu TİD yönetmeliklerinin çıkarılması, e-devlet, TİD erişimi ve tüm dijital kamu hizmetlerinin çift dilli hâle getirilmesi, Türkiye genelinde standartları belirlenmiş ulusal tercüman havuzu oluşturulması, 7/24 e-tercüman video hattı kurulması, afet ve kriz anında TİD'in zorunlu bildirim dili olması gerekiyor, sağır çocukların eğitimi sürecinde Türk İşaret Dili temelli eğitimin güvence altına alınması gerekiyor, tercümanların lisans düzeyinde yetiştirilmesini sağlayacak yükseköğretim programları hazırlanması gerekiyor. Bu adımlar bir tercih değil devletin iletişim yükümlülüğünün doğal olarak gereğidir.

Türkiye'deki mesele engellilik değil eşit yurttaşlık ve anayasal güvence meselesidir. Türk İşaret Dili'ne dayalı iletişim devletin takdirine bağlı bir hizmet değil Anayasa'nın eşitlik ilkesi kapsamında yerine getirilmesi gereken açık bir yükümlülüktür.

Sonuç olarak söylemek istediğim, Sayın Bakanım, milletvekillerim, akademisyenlerim, STK temsilcilerim, arkadaşlarım, çevirmenlerim; birçok problem sağır toplumun, hepimizin ortak zaten, ortak sorunlarımız var ama akademisyenlerimizde seyrettiğimiz ve gördüğümüzden dolayı fark ettik ki aslında, biz aynı şeyi konuşuyoruz. Tek bir çözümü var aslında baktığınızda, bütüncül bir anayasal düzenlemeye bağlı bu. Evet, herkesin sorunları var, evet ama kendi dilimizi Anayasa'mızda güvence altına alırsak bütün bu sorunların tek bir kalemde çözüleceğini düşünüyorum; bu, devletin sorumluluğunda maalesef. Çözüm son derece net aslında. Şimdi izledim yani geldiğimizden beri izliyorum ve bütün problemlere, çözümlere bakıyorum, Türk İşaret Dili'nin bağımsız bir iletişim dili olarak Anayasa'da açıkça tanınması ve tüm kamu kurumlarında zorunlu hâle getirilmesi yükümlülüğü devlet politikası hâline getirilmelidir. O zaman, biz, bu kapsamda, iletişim engelini kaldırırız, çağrımızın doğrultusunda erişimimiz daha kolay olacak.

Biraz önce yani daha önce de sunduğum gibi, size bir metin sunduk, bununla ilgili söylemek istediğim de Anayasa'nın 10'uncu maddesinde eşitlik ilkesine dayalı olarak, ben bu maddenin uygulanmasına... Bakın, saat kaç oldu, bekliyoruz, evet. Biz, bununla ilgili çözüm olarak, önergemiz olarak eşitlik ilkesini öneriyoruz ve bizi dinlediğiniz için de teşekkür ediyoruz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, biz de teşekkür ediyoruz.

Son bir katkı daha alacağız, Komisyon üyelerimizde, programımızda yoktu ama burada bizlere de destek olan arkadaşlarımız var biliyorsunuz. TRT Haber İşaret Dili Spikeri Sayın Hayrettin Baydın bize İşaret Dili tercümanlarının sorunlarıyla ilgili sadece bir iki dakika kısa bir bilgi verecek hem kayıtlara geçsin diye hem de bu alanda gerçekten kıymetli görüşleri var.

Buyurun.

IV.- AÇIKLAMALAR (Devam)

2.- TRT Haber İşaret Dili Spikeri Hayrettin Baydın'ın, işaret dili tercümanlarının sorunlarına ilişkin açıklaması

TRT HABER İŞARET DİLİ SPİKERİ HAYRETTİN BAYDIN - Çok teşekkürler Sayın Bakanım.

Bizim Türk İşaret Dili tercümanları olarak ülkede en büyük yaşadığımız sıkıntılardan biri eğitim eksikliği yani bizim gerçekten bir lisans bölümüne ihtiyacımız var. Türk İşaret Dili tercümanlarının lisans bölümleriyle birlikte daha kaliteli eğitimler alarak daha kaliteli hizmetler sunabileceğine inanıyoruz. Aynı zamanda, bizim kamuda istihdamımızla alakalı bazı boşluklar ve engeller var, bunların aşılabilmesi için yönetmeliklerin etkin bir şekilde uygulanması gerekiyor. Şu an, en fazla Aile Bakanlığı'nda istihdam söz konusu. Aile Bakanlığı'ndaki yönetmeliklerin gerçekten uygulanabilmesi gerekiyor. İl müdürlüğünde kullanılan tercüman arkadaşlarımızın yüzde 90'ı diğer tüm sağır arkadaşlarımızın sunumlarda verdiği gibi memuriyet işleriyle ilgileniyorlar. Ben, eski Aile Bakanı çalışanı olarak Bakanlık merkez teşkilattayken evet, çok güzel programlarda çok güzel çeviriler yaptım, kendimi çok fazla geliştirebildim. O yüzden, bugün, TRT'de İşaret Dili Spikerliği yapabiliyorum ama taşrada çalışan bütün tercüman arkadaşların kendi kadroları olmaması, verilen ünvanın özlük haklarından kaynaklı bazı sıkıntılar yaşamalarından dolayı ve mevzuatın doğru yönlendirilmemesinden kaynaklı keyfi uygulamalarla sadece memur olarak kullanılıyor.

Çok daha fazla konu var ama söz verdiğiniz için teşekkür ediyorum.

İyi akşamlar.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Peki, çok teşekkür ediyoruz.

Böylelikle, sunumlarımızı tamamlamış durumdayız.

TÜRKİYLE SAĞIRLAR MİLLÎ FEDERASYONU YÖNETİM KURULU BAŞKANI BÜLENT TEKİN - Sağır öğretmenlerimiz var, onların da anlatması gerekenler var, bir iki konu var müsaade eder misiniz, vaktimiz var mıdır?

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Şöyle: Vaktimiz hiç kalmadı çünkü sürekli telefonlarımıza mesaj geliyor, birazdan bütçenin oylaması başlayacak. Eğer böyle birkaç cümleyle söylerseniz çünkü buraya gelen herkesin bir programı var. Tüm kuruluş temsilcilerimizden sunum yapacak kişiler önceden belirlenmiş şekilde, biliyorsunuz, bir planlama var ama çok uzatmayayım, hemen yani birer dakikayla eğer sınırlı olacaksa sözü hemen verelim. Öğretmenlerimiz adına bir arkadaşımıza hemen bir söz verelim.

3.- Farkındalık Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Fatih Aslan'ın, işitme engelli devlet memurlarının görevde yükselme ve unvan değişikliği sınavlarında ve sağlık hizmetlerine erişimde dil bariyerinden dolayı yaşadıkları sıkıntılara ilişkin açıklaması

FARKINDALIK DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ FATİH ASLAN - Ben sağlık il müdürlüğü personellerinden biriyim, memur olarak çalışıyorum. 657 sayılı Kanun'da yani memurlar kanununda görevde yükseltme ve unvan değişikliği sınavlarıyla ilgili çok büyük sıkıntılar yaşıyoruz biz, yine, dil bariyerinden kaynaklı büyük problemler yaşıyoruz. Herkesin anlattığı videolu, görsel bir sınav olması gerektiğine inanıyoruz ve mülakatlarda da çok büyük problemler yaşıyoruz. Mülakatlarda yine dil bariyerinden kaynaklı kazanamıyoruz, bütün sınavlarda kalıyoruz, tercüman ihtiyaçları var. Dediğim gibi, Sağlık Bakanlığında çalıştığım için engelli raporlarıyla ilgili, heyet raporları, kurul raporlarıyla alakalı sağır bir arkadaşımız geliyor, kurula giriyor ama sürekli işaret diliyle iletişim kuramadığı için ben tercüman olmamama rağmen beni çağırıyorlar kurula, Türkçeyi biraz daha iyi kullanabildiğim, daha iyi yazabildiğim için yani birçok problem yaşıyoruz sağlık alanında da. Hastanelerle ilgili de biliyorsunuz Sağlık Bakanlığının ESİM uygulaması olduğu anlatıldı. Evet, çok güzel, burada herhangi bir problem yok ama acil servislerde ESİM kullanılmıyor, yatış durumlarında doktorla iletişim kurulamıyor, orada da sıkıntılarımız var. 5378 sayılı Kanun'da maddenin (4)'üncü fıkrası bize erişilebilirlikten bahsediyor, tüm kamu kurum ve kuruluşlarının erişilebilirliğini söylüyor. 13'üncü maddede de sağlık hizmetlerinin erişilebilirliğiyle alakalı bir sürü yazılmış şeyler var ama biz tercüman bulamıyoruz. Tercüman eksikliklerinden kaynaklı çok büyük problemler yaşıyoruz. Dil bariyerini aşamıyoruz.

Çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyoruz.

Kayıtlara geçirmiş olduk.

V.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Akademisyenler tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Şimdi Komisyon üyelerimize sözü veriyorum.

İlk olarak CHP Ankara Milletvekili Sayın Aylin Yaman konuşacak.

Buyurun Sayın Vekilim.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Öncelikle, tüm katılımcılara ben de teşekkür ederek başlamak istiyorum, değerli hocalarıma ve sivil toplum kuruluşlarının değerli temsilcilerine.

Benim önce Pelin Hocama sorum olacak, şimdi, bana çok sayıda özel eğitim öğretmenlerinden mesaj geliyor. Bir kere, öncelikle gerçekten otizm için ayrı, işitme engelliler için ayrı, görme engelliler için ayrı bir alan eğitimi olmaması çok büyük bir zafiyet gerçekten. Şimdi, bu alan uzmanları yetişmiyor ama mevcutlar da atanmıyorlar şu anda. Onların söylemine göre 33.700 atama bekleyen özel eğitim öğretmeni olduğu söyleniyor. Bu konuda bir fikriniz var mı, tam sayı nedir? Gerçekten bu öğretmenlerin atamaları yapılmıyor mu acaba? Bu konuda bir şey söyleyebilir misiniz? İlk sorumu oydu, isterseniz hepsini sorayım, ondan sonra...

Diğer sorum Zerrin Hocama olacak şimdi, okul öncesi ortaokul ve lisede toplam 150 öğrenciye 1 PDR uzmanı veriliyor yani eğer değişmediyse yönetmelik okullarda psikolojik danışma ve rehberlik, daha sonra her 500 ve katı öğrenci için ikinci bir rehber öğretmen veriliyor, ilkokulda ise 300 öğrenciye bir rehber öğretmen veriliyor. Şimdi, yaklaşık 25 bin okulda rehber öğretmenin olmadığını biliyoruz. Bu acaba tanının atlanmasında, erken tanıda yaklaşımda sizin açınızdan bir sıkıntı mıdır? Yani bu öğrencilerin saptanması, bir sağlık merkezine yönlendirilmesi, RAM'a yönlendirilmesi... "Ne kadar erken müdahale edilirse o kadar iyi." diye biliyoruz. Dolayısıyla, bu konuda PDR uzmanlarının yeterince atanmaması konusu sizin açınızdan da bir sıkıntı mıdır? Size de onu söylemek, sormak istiyorum.

Son sorum da Didem Hocaya olacak, odyologlar bizim -ben de bir hekimim- çok çalıştığımız, çok da sevdiğimiz bir gruptur gerçekten, aslında çok hayati bir görevi görmekle birlikte, dediğiniz gibi, toplumun her kesimi tarafından iyi tanınmayan bir grup. Şimdi, sizde nasıl acaba, mezun sayısı çok mu? Mesela diyetisyenler, fizyoterapistlerle ilgili çok çalışıyoruz, çok fazla mezun veriyorlar ve atamaları yapılmıyor ve bu gerçekten ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkıyor. Sizde de aynı sorun var mı acaba? Atamalarıyla ilgili sorun olduğunu biliyorum ama eğitim sayıları nedir? Çok fazla bölüm açıldı mı? Size de de onu soracağım.

Bir de kayda geçsin diye işitme engellilerden yaşlı nüfusla da çok çalışan biri olarak gerçekten Sosyal Güvenlik Kurumunun geri ödemesinde işitme cihazlarına çok düşük rakam ödenmesinin hayatın içinde yani topluma katılımında işitme engelliler için çok büyük bir sorunu olduğunu düşünüyorum. Sırf bunun düzeltilmesi bile işitme engellilerin hayatına çok şey katacaktır diye düşünüyorum, onun için de uğraşıyoruz geri ödemelerle ilgili.

Teşekkür ediyorum ben.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ben de teşekkür ediyorum Aylin Hanım.

DEM PARTİ Bitlis Milletvekili Semra Çağlar Gökalp'e söz veriyorum.

Buyurun.

SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP (Bitlis) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Öncelikle, burada olan çok değerli hocalarımıza ve kurumlardan, STK'lerden gelen arkadaşlarımıza hem yapmış oldukları sunumlardan dolayı teşekkür ediyorum hem de hoş geldiniz diyorum.

İşitme engeli bulunan yurttaşların arasında sorunlarını dinlemiş olduk bugün tekrardan daha detaylı, daha geniş. Açıkçası, ben kendi adıma söyleyeyim, çok kapsamlı ve akademik bir çerçevede olduğunu ifade etmem gerekiyor ve çok beslendiğim bir buluşma oldu aynı zamanda, tekrardan teşekkür ediyorum.

Bütün tartışmalardan ve önerilerden açığa çıkan net bir şey varsa o da aslında bu sistemin çok karmaşık olduğunu ve engelli yurttaşların da çok komplike sorunlar yaşadığının ve muhataplar yığınının da bu sistem içerisinde aslında mücadele süreçlerinin nasıl olduğunu bir kez daha görmüş olduk bu sunumlarda. Ben Türkiye Sağır Millî Federasyonundan sunum yapan arkadaşın yapmış olduğu sunuma dair hem katkı hem de destek amaçlı bir şeyi ifade ettikten sonra, yakın zamanda Diyarbakır'da gerçekleştirilen bir çalıştayda karşılaştığımız bir soruna ilişkin de aslında hazır hocalarımız da buradayken ona da değinmek istiyorum, belki kıymetli görüşleri de bu anlamda bize katkı sağlar. Yani İşitme Engelliler Federasyonunun tespitine göre Türkiye'de 3 milyon sağır yurttaşın olduğunu biliyoruz, onların da bir dili var aslında, bu dil de işaret dili, aslında bu 3 milyon yurttaşın ana dili yani baktığımız zaman, biz böyle bakmak zorundayız bu meseleye. İşaret diline sadece kendini ifade etme biçimi değil aslında ana dili olması meselesi üzerinden yaklaşmamız gerekiyor. Türk işaret dilinin bu noktada ana dil statüsünde tanınması sağır topluluğunun en temel hakkı olduğunu biz de buradan yenilemek istiyoruz ve bu anlamda bu yaklaşımı da desteklediğimizi de belirtmek istiyorum çünkü işaret dili sadece bir iletişim aracından ibaret değildir, bir kültürdür, bir kimliktir, bir topluluk olma hâlidir aynı zamanda. Burada aslında baktığımız zaman ana dilde eğitimin ne kadar kıymetli ve hayati olduğunu bir kez daha görmüş oluyoruz buradaki sunumlardan da yola çıktığımız zaman. Yani Türk işaret dilinde yaşanan sıkıntıların, problemlerin bu kadar ciddi düzeylerde olmasını düşündüğümüzde Kürtçe gibi mesela Türkiye'de en fazla belki kullanılan dil grubunda olan bir ana dilin yaşadığı... Yani Kürtçenin de bu anlamda daha statü elde edilmezken bu engeli sahip olan vatandaşların yaşadığı engeli bir de düşündüğümüzde gerçekten çok katmanlı bir sorun silsilesinin içerisinde olduğumuzu buradan da ifade etmek istiyorum çünkü Anayasa'da ve ilgili tüm eğitim mevzuat düzenlemelerinde aslında ana dil statüsünde bu dillerin hepsinin bir bütün olarak korunması, geliştirilmesi ve tüm kamu hizmetlerinde zorunlu hâle getirilmesi şarttır. Sağır örgütlerinin talebi bu anlamda nettir. Bizler de çok fazla temasta bulunuyoruz, çok fazla görüşmelerimiz var bu grupla. İşaret dili eğitiminin yaygınlaştırılmasını istiyorlar. Bu anlamda kamu kurumlarında zorunlu tercüman bulundurulmasını istiyorlar. Burada da ifade ettiler. Erişilebilir bilginin bir hak olarak tanınmasını ifade ediyorlar ki bu da bizim ifade ettiğimiz ve desteklediğimiz bir nokta. Bizler burada bu hakları geciktiren değil güçlendiren bir irade göstermeliyiz. Yani sadece burada dinleyici pozisyonunda olan değil belki de bu Komisyonun buradan alacağı en büyük çıktılardan bir tanesi Türk işaret dilinin ana dil statüsünde tanınmasının buradan bir talep olarak ve bu çalışmanın da bir an önce hayata geçirilmesi üzerinden ve diğer ana dillerin de belki üniversitelerdeki hocalarımızın da bu anlamda yeni bir çalışma başlatmasına yönelik, diğer ana dil gruplarına dair çalışma başlatmasına dönük bir çalışma programının da önlerine konulması gerektiği açısından önemli olduğunu ifade ediyorum.

Bir de az önce belirttiğim gibi, Diyarbakır'da yakın zamanda geçtiğimiz haftalarda barış ve demokratik toplum sürecinde nöroçeşitlilik ve eşit yurttaşlık çalıştayını gerçekleştirdik. Bu çalıştayda anne-baba sağır olan ve çocukları da sağır olan bir aileyle aslında tanışma imkânımız oldu ve şöyle bir sorun ifade ettiler bize, aktardılar. Zerrin Hocam, belki bu işe dair bir şey belki ifade edebilir. Sorum aslında özelde kendisine ama genelde diğer hocalarımızın da katkısı olursa sevinirim. Burada ifade edilen şey şuydu: Şimdi, anne-babanın sağır olması, çocuk da sağır bu anlamda sıkıntı yok, tanı alınmış ama şöyle bir meseleden bahsettiler: Şimdi, eğitim süreçlerinde zaten genel anlamda hepsinin yaşadığı sorunların dışında bir de çoklu tanı alma noktasında çok problem yaşadıklarından, mesela çocuklarının zihinsel bir engeli var mı yok mu, otizmi var mı yok mu, diğer alanlarda herhangi bir engeli, sağır olmanın dışında bir engeli var mı noktasında çok ciddi problem yaşadıklarından, hâlâ bile çocuğa tanı koyulamadığı ve çocuğun şu anda ilköğretim düzeyinde eğitim alan bir çocuk olduğundan ve rehabilitasyon yani işitme engelliler okuluna başladığı dönemde aslında gelişiminin daha da gerilediğinden bahsettiler. Yani kendisinin evde verdiği eğitimde çocuğunun gelişiminin daha iyi olduğunu, bu eğitim kurumuna müdahil olduğu süreçte bu gelişimin daha da gerilediğini hatta asosyalleşen, öncesinden çok dışa dönük bir çocukken bir anda içe kapanan ve kendini ifade etmekten, aile içerisinde bile kendisini ifade etme noktasından geri durduğunu ifade etmişlerdi. Yani bu anlamda bu tanı koyma süreçlerinde belli bir standart var mıdır ya da nasıl işliyor süreç; buna dair belki bir sorum olabilir.

Tekrardan katkılarınız için ve burada vermiş olduğunuz emek için herkese teşekkür ediyorum.

Hoş geldiniz diyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyoruz.

Son olarak da sözü Erzurum Milletvekilimiz Sayın Fatma Öncü'ye veriyorum.

Buyurun.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Sayın Bakanım,- çok değerli katılımcılar, değerli hocalarım; çok teşekkür ediyorum hakikaten. Bugün çok farklı şeyler öğrendim. Hepimiz zannediyorduk benimle aynı fikirde. Çok çok teşekkür ediyorum emekleriniz için. Bu Komisyonla da bu alanda, özellikle millî eğitimin de yeni bir model geliştirmesi şart gibi görünüyor öyle, biz de bunun için mücadele edeceğiz, inanıyorum ki hep beraber bunu gerçekleştireceğiz.

Ben çok teşekkür ediyorum emekleriniz için, sağ olun.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyorum.

Şimdi, sorular hocalarımıza yönelik oldu, o yüzden ilk sözü Sayın Halise Pelin Karasu Hocamıza vereyim.

Buyurun.

PROF. DR. HALİSE PELİN KARASU - Şimdi, Aylin Hocam, çok teşekkür ediyorum. Çünkü benim unuttuğum bir sorunu da ortaya çıkarmış oldunuz böylece, şöyle ki: Kapsayıcı eğitim uygulaması dediğimiz, kaynaştırmada yer alması normal dediğimiz popülasyonu, müfredatını takip etmesini istediğimiz çocuklarımız, kaynaştırmadaki çocuklarımız destek eğitim almıyorlar ya da uzmanlardan almıyorlar demiştik. Şu anda Türkiye'de hiçbir okulda özel eğitim öğretmeni destek hizmet vermiyor çünkü atanmıyorlar okullara. Kaynaştırma okullarına özel eğitim öğretmenleri atanmıyor, atanmadığı için de bir birleştirmeye gidildi; işte, otizm, zihin, görme, işitme hepsi aynı çatı altında. Aramızda hekim milletvekillerimiz de çok yani bütün işi dahiliye doktorlarına bıraktılar;

hematoloji kalktı, gastroenteroloji kalktı, hepsini dahiliyecilere bıraktılar. Dolayısıyla, dahiliyeciler bildikleri kadar o işi yapmaya çalışıyorlar. Fakat bizim asıl temennimiz kapsayıcı eğitimin başarılı olabilmesi için mutlaka her okulda nasıl rehber öğretmen var mutlaka bir özel eğitimci... Mümkünse hangi yetersizlik türüyle kaynaştırmada yer alan otizmle ilgili bir öğretmen, işitmeyle ilgili bir öğretmen olmalı, bunun sağlanabilmesi için de biz son beş altı yıldır özel eğitim öğretmeni mezun ediyoruz. Tekrar bir branşlaşmaya gitmek gerekiyor. Neden branşlaşmaya gidilmedi? Geçmiş hatırlatmak isterim. Çünkü işitme engelliler öğretmenlerini atayacakları yerler kapandı millî eğitimin. Özel eğitim okulları, sağır okulları birer ikişer kapandı ya çoklu engelle döndü ve genellikle bizim çocuklar implantlı olduğu için kaynaştırmaya atandı. Dolayısıyla, bizim mezunlarımız açıkta kaldı, işitme engelliler öğretmenleri. Açıkta kalınca dendi ki "Bunları biz genel bir eğitim çatısı altında toplayalım ve özel eğitim öğretmeni olsunlar." O günden beridir de özel eğitim öğretmeniler ancak makul olan, mantıklı olan herkesin uzmanlaşması, branşlaşması, açıkta kalmamaları adına da her okula bir özel eğitimcinin destek eğitim sağlaması açısından atanabilmesi. Bu takdirde hiçbir özel eğitimci açıkta kalmayacaktır.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Tam sayıyı biliyor musunuz?

PROF. DR. HALİSE PELİN KARASU - Tam rakamı bilmiyorum ama mezun arkadaşlardan dönütlere göre şu aralar büyük bir atama bekliyorlar.

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKİYILMAZ - Bu sayılar bana da geldi bugün 33.700, dediğiniz doğru Aylin Hanım, 4.500 özel eğitimli atanmayı bekliyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Zerrin Hocaya sözü veriyorum.

Buyurun.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Bana sorunuz PDR'cilerle alakalıydı değil mi? Aslında PDR'cilerden ziyade Meral Hocamın söylediği gibi okullarda düzenli odyoloji taramalarının yapılması -çünkü işitme kaybı tıbbi bir durum ve tıbbi tekniklerle saptanabiliyor- en küçük işitme kaybının bile saptanmasında büyük destek olacaktır. Çünkü hafif derecede işitme kayıplı çocuklar taramadan da kaçabiliyorlar ya da ilerleyen türdeki işitme kayıpları ileriki yıllarda da ortaya çıkmaya başlayabiliyor. Yani çocuk doğduğunda normal işitiyor fakat ilerleyen yıllarda işitmesi kötüleşebiliyor. Bunları tanıyabilmek için ilkokullarda, ortaokullarda işitme taramalarının düzenli olarak yapılması kesin tanı konması açısından çok sağlıklı olacaktır. Psikolojik danışma ve rehberlik öğretmenleri çocukların okulda karşılaştıkları ayrımcılıklarla, sorunlarla ilgili olarak ailelere destek olabilirler, çocuklara destek olabilirler, öğretmenlere destek olabilirler. Çünkü özellikle ilkokul ve ortaokul çağındaki çocuklarımızda ayrımcılık çok fazla oluyor. Yani lise, üniversite yaşamında çok karşılaşmıyorlar ama o dönemdeki çocukların özelliklerinden dolayı ve ailelerin de bilinçsizliklerinden dolayı olumsuzluklarla çok karşılaşabiliyor çocuklar. Dolayısıyla, PDR'cilerin sayısının artırılması bu açıdan faydalı olabilir ama onların da işitme kaybı etkileri, aile eğitimi gibi konularda bir farkındalıklarının olması ve bu alanda yetişmeleri gerekebilir, öyle diye düşünüyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkürler.

Son olarak, Meral Didem Hocamıza da söz veriyorum.

Buyurun.

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKİYILMAZ - Şu an 31 üniversitede odyoloji eğitimi verilmekte ve 8.300'e yakın odyologumuz var. Biz Sağlık Bakanlığına çok gidiyoruz odyolog ataması için, 17 kişi atandı, her iki dönemde de 34 kişi. Tabii, yetmiyor 81 ilde referans merkezi sayıları da artamıyor bu yüzden, o yüzden de her zaman mesela büyük üniversitelere gidip sıkışma yaratmakta ya da büyük devlet hastanelerinde, şehir hastanelerinde; bence ailelerin bulundukları yerlerde gitmesi, başka şehirlere gidip de sıra alması vesairesine gitmesine gerek kalmayacaktır, bence sayımız çok fazla.

Ben Zerrin Hocama da katılıyorum. Halk sağlığında çalışan uzmanlarımız hem Millî Eğitim Bakanlığında hem Sağlık Bakanlığında okullarda taramaların odyologlar tarafından yapılmasına dair yönergeyi verdiler ama biz hep bekliyoruz; sayımız yeterlidir.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, teşekkür ediyorum.

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Bana bir soru daha vardı galiba, değil mi çocuklarda çoklu tanı problemi?

SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP (Bitlis) - Çoklu tanı sürecinde...

PROF. DR. ZERRİN TURAN - Şimdi, çoklu tanının derecesine ve ne olduğuna bağlı olarak bunun yaşı değişiyor. Örneğin, çok ağır bir fiziksel sıkıntı varsa mesela, CP gibi doğuştan itibaren veya çok ağır bir zihinsel yetersizlik varsa işitme kaybının yanında, bunlar zaten doğumla birlikte ilk birkaç ay içerisinde ortaya çıkıyor fiziksel belirtileri olduğu için. Fakat mesela, bir öğrenme güçlüğü varsa çocukta -bu ancak çocuk büyüdüğü zaman ve- okula başladığı vakit okuma yazmayı öğrenemiyor, işte, matematik yapmayı öğrenemiyor, işte, sosyal ilişkilerinde sıkıntı yaşamaya başlıyor veya hafif bir otizm varsa bunlar ileride saptanabiliyor. Dolayısıyla işitme kayıplı çocuklarda bunları saptamak yani bu öğrenme güçlüğü gibi daha hafif düzeydeki mesela, zihin engelli gibi şeyleri saptamak biraz daha güç olabiliyor çünkü her şeyi işitme kaybına bağlamak gibi bir şey oluyor. Mesela, çocuğun davranış problemi oluyor, "İşitme kayıplı olduğu için" deniliyor. İşte biraz okumayı yazmayı geç öğreniyor veya öğrenemiyor, "İşitme kaybı var, ondan..." deniliyor. Maalesef bu durumlarda işte, ailelerin ısrarcı olması ve böyle çoklu bir ekibin çocuğu değerlendirilmesi en sağlıklı sonucu verecektir.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, sivil toplum kuruluşlarımızdan katkı vermek isteyen var mı?

OSMANGAZİ HÜMA HATUN KIZ MESLEKİ TEKNİK VE ANADOLU LİSESİ ÖĞRETMENİ MERVE MERT - Sayın Başkan...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Son olarak o zaman hanımefendiye verelim sözü kısaca, sonrasında da toplantımızı kapayacağız.

IV.- AÇIKLAMALAR (Devam)

4.- Osmangazi Hüma Hatun Kız Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi Öğretmeni Merve Mert'in, çalıştığı işitme engelliler lisesinde gözlemlediği sorunlara ve çözüm önerilerine ilişkin açıklaması

OSMANGAZİ HÜMA HATUN KIZ MESLEKİ TEKNİK VE ANADOLU LİSESİ ÖĞRETMENİ MERVE MERT - Öncelikle, iki dakika için çok teşekkür ederim, söz verdiğiniz için, herkese...

Sayın yetkililer, ben, bir sağır Grafik Öğretmeniyim, sağır Grafik Öğretmeni olarak çalışıyorum. Beden eğitimi öğretmeni olarak çalışan arkadaşımınla beraber iki senedir sağır lisesinde çalışıyoruz, işitme engelliler lisesinde çalışıyoruz. İlk gözlemlediğimiz birçok şey... Biz çok olduk aslında baktığımızda yani öğretmenlerin iletişime geçmediği, çocukların sıkıldığı ders problemleri birçok şey anlattılar bize; bunun çözümünü de işaret dili olmadığı veya tercüman olmadığı veya kelime eksikliklerinin birçok terminolojik eksikliği olduğu... Bülent Hocamızın anlattığı gibi, aynı şekilde müfredat ve çevirmen veya işaret dili bilen öğretmen istediğimiz çok; zorunlu olması yani işaret dili bilen öğretmen zorunlu olmalı. Hani burada atıyorum, zihinsel engelli, otizmli çocuklar... Özel eğitim öğretmenlerinin okula girip de bir şekilde bir çalışma yapması ve yüz yirmi saatlik, iki yüz saatlik eğitimler alması, özel kitaplardan öğrenip işitme engelli çocuklarla iletişime geçmeye çalışması çok zor ve bu konuda çok şikâyet alıyoruz. Ben aslında kıyamıyorum hem grafik öğretiyorum, bununla birlikte de Türkçe de öğretiyorum okulda -diğer arkadaşım da aynı- Türkçe öğretmek benim görevim değil ama biz onlara, o çocuklara Türkçe de öğretiyoruz. Konuşan arkadaşlarımız okula atandığında, özel eğitim meslek lisesine gittiğinde onlar -zihinsel engelli öğrencilerle, atıyorum, bir şey yaptıran bir- belki çözüm üretebiliyor ama işitme engelliler okulunda bunu üretemiyor. O yüzden tek hedefimiz, işaret dili veya tercüman desteğiyle birlikte bunun yapılması; bunu çok istiyoruz, çok arzuluyoruz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Çok teşekkür ediyorum.

Gelen katılımcılar arasında başka söz isteyen var mı? Hani bu kadar dinledik -öyle değil mi- eksik bir şey kalsın. Bir şey söylemek isteyen, katkı vermek isteyen var mı?

DÜNYA SAĞIRLAR İSLAM FEDERASYONU BAŞKANI MUHAMMET İKBAL YILDIZ - Sayın Başkan...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tamam, size de söz verelim.

Buyurun.

5.- Dünya Sağır İslam Federasyonu Başkanı Muhammet İkbâl Yıldız'ın, işitme engelli bireylerin dinî bilgilere erişimde karşılaştıkları sorunlara ve çözüm önerilerine ilişkin açıklaması

DÜNYA SAĞIRLAR İSLAM FEDERASYONU BAŞKANI MUHAMMET İKBAL YILDIZ - Çok fazla konu var tabii ki de ama en büyük problemlerimizden biri de bizim din erişimi. Türkiye'de dinî bilgilere erişemeyen birçok sağır arkadaşımız var. Diyanet İşleri Başkanlığında çok güzel çalışmalar var, devam eden çalışmalar var ama işaret dili tercümanı alımlarında yine problemler var. Burada değerlendirmeyi yapabilecek bir ekip yok. Biz, burada Aile Bakanlığı, Türk İşaret Dili Bilim ve Onay Kurulu ve Ankara Üniversitesi TÖMER'in iş birliğinde oluşturulabilecek bir jüriyle birlikte işaret dili tercümanlarının İslami bilgilere daha rahat eriştirebilmek adına... Bizim için çok önemli. Şu an Diyanet İşlerinde çok fazla iş var ama tercüman açığı çok fazla. Benim şu an bir sürü dinî bilgim eksik yani buradaki bütün sağır arkadaşlarımdan dinî bilgileri eksik. Tercümanlar mevcutta olursa din ve dinle ilgili birçok terim, birçok bilgiyi öğrenebiliriz. Çok fazla sağır arkadaşımız var, bu konuyla ilgili hani çok fazla eksik bilginiz var. Türk işaret dili tercümanı arkadaşlarımızın bir yönetmelikle ya da bir kanunla, artık nasıl olacaksa, bir şeyle olsun; biz artık kendi dinimizi doğruca öğrenebilmek istiyoruz.

Çok teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Peki, çok teşekkür ediyorum.

Tekrar soruyorum: Başka katkı vermek isteyen var mı?

PROF. DR. MERAL DİDEM TÜRKİYILMAZ - Sanırım, Diyanet İşlerinin böyle bir eğitim seti, işitme engellilere özel temel dinî bilgiler seti hazırlandı. Bende QR kodlu işaret dili videoları var.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Biz bu konuyu ele aldık aslında Komisyon olarak, çok detaylıca değerlendirdik, Diyanet yetkililerimiz de geldi, özellikle işitme engelli vatandaşlarımız açısından da değerlendirdik -birazcık daha ben- İkbâl Başkanımızın dediği şey doğru, o gün de bu noktada konuştuk, daha da güçlendirilmesi gerekiyor; hemfikiriz bu konuda.

Peki, çok teşekkür ediyoruz kıymetli hocalarımıza, sivil toplum kuruluşlarımıza -çok kıymetli öğretmenlerimiz aramızda, kamu görevlilerimiz aramızda- değerli işaret dili tercümanlarımıza çok teşekkür ediyoruz. İnşallah, bugün aldığımız tüm sunumların ve katkıların raporumuza çok güçlü bir katkı sağlayacağına yürekten inanıyoruz.

Komisyonumuzun bugünkü gündeminde görülecek başka bir konumuz kalmadığı için toplantımızı pazartesi günü saat 12.00'de tekrardan Kıymetli Kasapoğlu Bakanımızın Başkanlığında açmak üzere kapatıyoruz.

Teşekkür ediyoruz.

Kapanma Saati: 19.47